

יבמות ב. (תחילת המשנה) עד ב: (סוף המשנה)

ביאורי מושגים
 התורה אסרה על אדם לישא את אשתו של אחיו. אולם אם אחיו מת ללא בנים מוטלת חובה על האדם לישא את אשת אחיו ובכך להקים לאחיו שם ושארית. אם האח לא רוצה לישא את אשת המת היא חולצת לו.
 כל עוד אשת המת לא התייבמה ולא חלצה היא נקראת 'שומרת יבם' ויש לה עדיין זיקה כללית למשפחת המת. זיקה שאוסרת אותה על שאר העולם.

המשנה

המקרים הבסיסיים

'האח הקרוב' - האח הקרוב לאשת המת

היה נשוי לקרובת אחיו - ומת

'האח הקרוב' - אינו מייבם (ולא חולץ) את האישה הקרובה אליו.

היה נשוי לקרובת אחיו ולעוד אישה - ומת

'האח הקרוב' אינו מייבם (ולא חולץ) לא את האישה הקרובה ולא את האישה הנוספת (הצרה).

אם קרובת אחיו נפרדה (התגרשה, מתה וכיו"ב) מבעלה לפני שהוא מת - יכול האח הקרוב לייבם את האישה הנוספת

'האח הקרוב' - האח שקרוב לאשתו של המת הראשון

המקרים המשולבים

שלב א': אדם היה נשוי לקרובת אחיו ולאישה נוספת - ומת
שלב ב': ייבם אח אחר (שאינו קרוב לנשיו של המת) את האישה הנוספת - ומת
הדין: 'האח הקרוב' אינו מייבם (ולא חולץ) שום אישה מנשיו של המת השני.

שלב א': אדם היה נשוי לקרובת אחיו ולאישה נוספת - ומת
שלב ב': ייבם אח אחר (שאינו קרוב לנשיו של המת הראשון) את האישה הנוספת - ומת
שלב ג': ייבם אח אחר (שאינו קרוב לנשיו של המת הראשון) את אחת מנשיו של המת השני - ומת
הדין: 'האח הקרוב' אינו מייבם (ולא חולץ) שום אישה מנשיו של המת השלישי.

גם אם יהיו שלבים נוספים (אחים נוספים שייבמו) - האח הקרוב לא ייבם לעולם.

מי הן 15 ה'קרובות'? (שקרובות לאח אחד ומותרות לשאר האחים)

בנות: בתו, בת אשתו (סה"כ 2)
נכדות: נכדתו (בת בנו או בת בתו), ונכדת אשתו (בת בנה או בת בתה) (סה"כ 4)
אימא: האימא של אשתו (סה"כ 1)
סבתות: הסבתות של אשתו (אם האם או אם האב) (סה"כ 2)
אחיות: אחותו החורגת (רק מאימו), אחות אשתו, אחות אימו, (סה"כ 3)
נשות קרובין: אשת אחיו החורג (רק מאימו) אשת אחיו שמת לפני שאחיו האחרים נולדו, אשת בנו. (סה"כ 3)

יבמות ב: (תחילת הגמרא) עד ג: (שם מהסוף)

ביאורי מושגים
בניין אב - כאשר אנו מוצאים דין שתקף במקרה מסויים אנו יכולים ללמוד אותו על כל המקרים מאותו סוג (לכן על אף ש'פטור צרות' נאמר באחות אישה אנו לומדים ממנה על כל קבוצת הנשים ששיכת לאותה קבוצה (הנשים האסורות באיסור כרת))
 אבל אם יש הבדל בין המקרים כבר לא ניתן ללמוד בניין אב (לכן לא לומדים מאחות אישה שאסורה רק על אח אחד - על הקרובות שאסורות על כל האחים)
עונש ואזהרה - כדי להעניש אדם על עבירה צריך פסוק אחד שקובע שהמעשה אסור ופסוק נוסף שקובע עונש לעושה את המעשה

ציטוט מהמשנה

15 הקרובות (האסורות רק על אח אחד ומותרות לאחים האחרים)

- בנות:** בתו, בת אשתו
- נכדות:** נכדתו, ונכדת אשתו
- אימא:** האימא של אשתו
- סבתות:** הסבתות של אשתו
- אחיות:** אחותו החורגת, אחות אשתו, אחות אימו,
- נשות קרובין:** אשת אחיו החורג, אשת אחיו שמת לפני שאחיו נולדו, אשת בנו.

מדוע סידרו את הרשימה בסדר זה

- תשובה א' (נדחתה):** חומרת העבירות, דחיה: חמותו היא המקור לחיוב שריפה והיה לשנותה בראשית הרשימה
- תשובה ב' (נדחתה):** מה שנדרש נכתב לפני מה שנלמד במפורש (הדרשה יותר חביבה) דחיה: אם כך היה צריך לכתוב את אחותו ואחות אשתו בסוף
- תשובה ג':** באופן כללי לפי סדר הקירבה ובאופן פרטי לפי קבוצות (לכן ענייני האחים קדמו לכלתו)

ציטוט מהמשנה

נשים הקרובות פוטרות צרותיהן ... מן החליצה ומן הייבום

הקרובה אוסרת את הצרה (האישה הנוספת) רק במקרה של ייבום, במקרה רגיל מותר לישא את הצרה של אישה קרובה. לכן כתוב שהקרובות פוטרות ולא כתוב שהן אוסרות

המשנה היא כשיטת אבא שאול הסובר שחליצה קודמת לייבום (לכן כתוב קודם חליצה ואחר כך ייבום)

לפי רב (הפותר צרת סוטה מייבום) ור"א (הפותר צרת איילונית מייבום) המשנה ממעטת:
 א. מחזיר גרושתו (אחרי שנשאת לאחר)
 ב. ממאנת (יתומה קטנה שמאנת להתייבם)
 מחזיר גרושתו וממאנת - לא פוטרות את צרותיהן מייבום.

אבל לפי רב ור"א, סוטה ואיילונית פוטרות צרותיהן (והן לא נשנו במשנה כיוון שבניגוד לשאר הנשים שנמנו במשנה אין בהן מצב של צרת צרה)

המשנה מדגישה פעמיים שזאת הרשימה (חמש עשרה ו'הרי אלו') ואין בלתה - כדי למעט:
 א. סוטה (אישה שזינתה תחת בעלה)
 ב. איילונית (אישה שלא התבגרה פיזית)
 סוטה ואיילונית - לא פוטרות את צרותיהן מייבום.

המקור לכך שהקרובות וצרותיהן פטורות מייבום

'אשה אף אחותה אף תקח לזונה... עליה'

'עליה' - אחות אשתו אסורה גם במקרה של ייבום (המילה 'עליה' כתובה בפרשת הייבום)

לזונה - גם צרותיה (של אחות אשתו) אסורות עליו, (ופטורות מייבום)

לזונה - גם צרות צרותיה (של אחות אשתו) אסורות עליו, (ופטורות מייבום)

אבל 6 הקרובות האסורות על כל האחים אינן נלמדות מאחות אשתו - ולכן צרותיהן מותרות.

מאחות אישה לומדים (בבבין אב) על 15 הקרובות (שאסורות באיסור כרת כמו אחות אישה) - שהן וצרותיהן פטורות מייבום.

המקור לכך שהמייבם קרובה או צרה נענש

'כי כל אשה יצאה מכל התוצאות'

סקירה כללית: יבמות ג: (ש6 מהסוף) עד יבמות ח: (ש18 מהסוף)**הסוגיה הארוכה ביותר**

אנו מתחילים כעת את הסוגיה הארוכה ביותר. הסוגיה הזו נמשכת על פני כחמש דפים. כדי להבין אותה כראוי יש לדעת את המבנה הכללי שלה ואז ניתן ללמוד כל חלק שלה בנפרד.

בדף הקודם (ג:) הבאנו ברייתא שלומדת מפסוק את האיסור לייבם אחות אשתו. הסוגיה תדון בשאלה למה צריך לימוד מיוחד (מהמילה 'עליה') שאסור לבוא אחות אשתו - הרי היינו יודעים זאת גם בלי הלימוד.

השלב הראשון (מדף ג: ש אחרונה עד דף ה: ש11): דיון מקדים**הנושא: דיון כללי בשאלה של התנגשות בין עשה ללא תעשה רגיל.**

השלב הראשון דן מהו מקור הדין שעשה דוחה לא תעשה רגיל. הגמרא מביאה לכך כמה מקורות אפשריים ודוחה את רובם. למסקנה: נשאר מקור אחד לכך שעשה דוחה לא תעשה רגיל.

השלב השני (מדף ה: ש11 עד דף ז: אמצע העמוד): ניסיון תירוץ שנדחה**הנושא: דיון בהתנגשות בין עשה ללא תעשה חמור (שיש בו כרת).**

הברייתא לומדת מ'עליה' שאיסור אחות אישה לא נדחה מפני ייבום. הגמרא שואלת מדוע צריך לימוד לכך הרי איסור אחות אישה הוא איסור חמור - למה שאיסור זה יידחה מפני עשה. הגמרא מחפשת מקור לכך שעשה דוחה גם לא תעשה חמור (אם היינו מוצאים לכך מקור היינו מבינים למה צריך לימוד מיוחד לאחות אישה). למסקנה: הגמרא לא מוצאת מקור לדין עשה דוחה לא תעשה חמור ולכן השאלה נשארת במקומה (למה צריך לימוד מיוחד מ'עליה')

השלב השלישי (מדף ז: אמצע העמוד עד דף ת: ש27): תירוץ שנדחה חלקית**הנושא של השלב השלישי: ניסיון ללמוד היתר קרובות מהיתר אשת אח (שהותרה בייבום)**

הגמרא מנסה לטעון שכיוון שבייבום מתבטל איסור אשת אח - מתבטלים גם איסורים אחרים (כמו איסור אחות אישה). לכן צריך מקור מיוחד כדי ללמד שאיסור אחות אישה נשאר בכל זאת.

הגמרא מציעה כמה הצעות כיצד היתר אשת אח גורם להיתר שאר הקרובות:

למסקנה:

שתי ההצעות הראשונות - נדחו לגמרי
ההצעה השלישית - נשארת אבל רק במקרה מאוד חריג (כשבתחילה אשת המת נפלה לפניו לייבום, אחר כך הוא התחתן עם אחותה ורק אז אשת האח המת נהייתה גם אחות אשתו)
ההצעה הרביעית (על פי ר' יונה) - נשארת באופן מלא.

השלב הרביעי (מדף ח: ש27 עד ח: ש18 מהסוף): תירוץ שנשאר**הנושא של השלב הרביעי: הלימוד מהמילה 'עליה' נדרש לעניין איסור צרה**

את הלימוד מ'עליה' אכן לא צריך לאחות אשתו אלא לצרתה.

ניסוח א' של התירוץ: מ'עליה' לומדים שכשיש ייבום - גם צרת קרובתו אסורה,
ניסוח ב' של התירוץ: מעליה לומדים שבמקרה רגיל (כשאין מצוות ייבום) - צרת קרובתו מותרת.

למסקנה: התירוץ (בניסוחו השני) נשאר

השלב הראשון: יבמות ג: (ש אחרונה) עד יבמות ה: (שז)

כך מצאנו בשיטת ר' יהודה:

שבדרך כלל -

לא דרש סמיכות (ולכן לא למד דין מוות משוכב עם בהמה - על מכשפה)

אבל באנוסת אביו (המופיעה בספר דברים) -

דרש סמיכות (כיוון שהפרשה לא במקומה וכיוון שיש מילים מיותרות (לא יגלה כנף אביו)

המקור לכך שעשה דוחה לא תעשה

'...אֵל תִּפְסֵה עֵצָה וְפִשְׁתִּים יִחְדְּלוּ - אֲדֹנָיִם תַּעֲשֶׂה אִי...'

מסמיכות הפסוקים אנו לומדים:

כשמצות ציצית ('עשה') מתנגשת עם איסור שעטנז ('לא תעשה') - מצות ציצית ('עשה') גוברת.

גם מי שבדרך כלל לא דורש סמיכות - במקרה זה דורש כיוון ש:

א. מצוות ציצית אינה במקומה (פרשת ציצית מופיעה ב'במדבר') - לכן זה בא ללמדנו דבר מה.

ב. יש כאן מילה פנויה ומיותרת (ר' ישמעאל: 'צמר ופשתים' חכמים: 'שעטנז')

מהי המילה המיותרת

הערה

אי אפשר לומר שכל הפסוק מיותר (שהרי האיסור כבר הוזכר בויקרא)

כיוון שבויקרא דובר על העלאה ('אֵל יִצְאֶה צִיָּק') ובדברים מדובר על לבישה (אֵל תִּפְסֵה עֵצָה)

שיטת ר' ישמעאל

המילה מיותרת: צמר ופשתים

הסבר:

א. לפי ר' ישמעאל בכל מקום שבו מוזכר בגד הכוונה רק לבגד צמר ופשתים (כך נלמד מפרשת נגעים)

ב. בויקרא מוזכר 'צמר' - ומכאן שבויקרא הכוונה דווקא לצמר ופשתים,

ג. גם בויקרא וגם בדברים מוזכרת המילה שעטנז - לכן אנו לומדים את דין 'צמר ופשתים' מויקרא לדברים,

ד. לכן המילים צמר ופשתים (שמוזכרות בדברים) מיותרות

שיטת חכמים

המילה מיותרת: שעטנז

הסבר:

א. עצם המילה שעטנז מיותרת (ולכן ניתן ללמוד)

ב. מהעובדה שהתורה בחרה דווקא במילה 'שעטנז' (ולא ב'כלאים') אנו לומדים גם שהבגד צריך להיות 'שוע טווי ונוז'.

ניסיונות לימוד לדין עשה דוחה לא תעשה - שנכשלו

נסיון הלימוד - 'וצאו להם ציצית על כנפי בגדיהם - ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת' -

- פתיל התכלת הוא מצמר, בעוד שהבגדים הם מצמר או פשתן
- מכאן ששמים תכלת מצמר גם על פשתן,
 - מכאן שעשה (ציצית) דוחה לא תעשה (שעטנז)

דחיה - מהלך זה לא הכרחי כיוון שניתן ללמוד מהמילה 'כנף' שאם הבגד פשתן יש לתת עליו חוט פשתן.

נסיון הלימוד חובת גילוח ראשו של מצורע (עשה) דוחה את האיסור להקיף ראש (לא תעשה)

דחיה - לאו זה אינו שווה בכל (אינו תקף בנשים) ולכן לא ניתן ללמוד ממנו.

לימוד זה הוא רק לפי השיטה שאיסור הקפה תקף גם במגלח את כל שערו

נסיון הלימוד חובת גילוח זקנו של כהן מצורע (עשה) דוחה את האיסור לגלח זקן (לא תעשה)

דחיה - גם לאו זה אינו שווה בכל ולכן לא ניתן ללמוד ממנו.

אמנם אנו יודעים כבר שעשה דוחה לאו שאינו שווה בכל אבל יש צורך לחדש שדין זה תקף גם באיסורי כהונה

נסיון הלימוד חובת גילוח ראשו של נזיר מצורע (עשה) דוחה את האיסור לגלח שערות נזיר (לא תעשה)

דחיה - איסור נזיר אינו איסור מוחלט (כיוון שניתן ליהשאל לחכם ולהתירו) ולכן לא ניתן ללמוד ממנו.

השלב השני (עיון בסיכום של דף ד): יבמות ה: (110) עד ז. (22 'חומרה רבה ת"ל לא תבערו')

נושא השלב השני: דיון בהתנגשות בין עשה ללא תעשה חמור (שיש בו כרת).
 הברייתא (בדף ג:) לומדת מהמילה 'עליה' שאיסור אחות אישה לא נדחה מפני ייבום. הגמרא שואלת מדוע צריך לימוד לכך הרי איסור אחות אישה הוא איסור חמור - למה שאיסור זה יידחה מפני עשה.
 הגמרא מחפשת מקור לכך שעשה דוחה גם לא תעשה חמור (אם היינו מוצאים לכך מקור היינו מבינים למה צריך לימוד מיוחד לאחות אישה).
למסקנה: הגמרא לא מוצאת מקור לדין עשה דוחה לא תעשה חמור ולכן השאלה נשארת במקומה (למה צריך לימוד מיוחד מעליה)

נסיונות לימוד לכך שעשה דוחה לא תעשה חמור (שיש בו כרת) - ודחייתן

ניסיון לימוד:

יש מצוות עשה שדוחות לא תעשה חמור - מילה, קרבן פסח, קרבן תמיד (שדוחים איסור שבת) ניתן ללמוד מהם על שאר העשים שדוחים לא תעשה.

דחיה:

לא ניתן ללמוד מהם כיוון ששלושת המצוות הללו נהגו עוד לפני מתן תורה (ולכן עשים אלו חמורים ודוחים שבת)

ניסיון לימוד:

יש לימוד מיוחד המחדש שכיבוד הורים לא דוחה שבת ('אכלו ושתו...אכלו ושתו' תנא) - מכאן שבדרך כלל עשה דוחה לא תעשה חמור

דחיה:

הלימוד הוא רק על חילול שבת קל (מחמר) - שאף הוא לא נדחה ע"י עשה של כיבוד הורים, אבל חילול שבת חמור (מלאכות שחייבן כרת) - ברור שלא נדחה ע"י עשה (ולא צריך לכך לימוד).

ניסיון לימוד:

יש לימוד מיוחד המחדש שבניין המקדש לא דוחה שבת ('שבתותי תשאלו וקדשי תראו') - מכאן שבדרך כלל עשה דוחה לא תעשה חמור

דחיה:

הלימוד הוא רק לחילול שבת קל (מחמר) - שאף הוא לא נדחה ע"י עשה של מורא מקדש אבל חילול שבת חמור (מלאכות שחייבן בכרת) ברור שלא נדחה ע"י עשה (ולא צריך לכך לימוד).

ניסיון לימוד:

יש לימוד מיוחד המחדש שמיתת בית דין לא דוחה שבת ('אכלו ושתו...אכלו ושתו' תנא) - מכאן שבדרך כלל עשה דוחה לא תעשה חמור

דחיה:

הסיבה ללימוד המיוחד היא מערכת של ק"ו (מיתת בית דין דוחה את עבודת המקדש שדוחה שבת - מכאן שמיתת ב"ד צריכה לדחות שבת) - לכן צריך לימוד לחדש שמיתת ב"ד לא דוחה שבת. אבל ברור ופשוט שעשה אינו דוחה לא תעשה חמור ומשום כך לא היה צריך לימוד מיוחד.

שאלה: מדוע לא לומדים מכיבוד הורים שעשה לא דוחה לא תעשה קל?
 תשובה: בכיבוד הורים זה רק הכשר מצוה (שוחט בהמה כדי להביא לאביו בשר וכי"ב) שלא דוחה לא תעשה.
 אבל עשה ממש דוחה לא תעשה.

שאלה: מדוע לא לומדים מכאן שעשה לא דוחה לא תעשה קל?
 תשובה: בבניית מקדש זה רק הכשר מצוה שלא דוחה לא תעשה.
 אבל עשה ממש דוחה לא תעשה.

למסקנה: דין זה (שהכשר מצוה לא דוחה לא תעשה) נלמד כבר מכיבוד הורים
 לכן מהפסוק 'שבתותי תשאלו וקדשי תראו' לומדים ש:
 א. המורא הוא מה' ולא מהמקדש (כמו בשבת)
 ב. מורא מקדש תקף תמיד גם אחרי החורבן (כמו שהשבת תקיפה תמיד)

לעילוי נשמתם של חיילי צבא הגנה לישראל ואנשי כוחות הביטחון
שמסרו נפשם על קדושת השם העם והארץ

מורא מקדש

- א. אסור להכנס להר הבית במקלו במנעלו, בארנקו, ובאבק רגלו,
ב. אין לעשות קיצור דרך בהר הבית,
ג. אין לירוק בהר הבית

- על איזה איסור כרת עובר מי שהורג אדם בשריפה (אחת ממיתות ב"ד) בשבת?
! א. בישול סמנין (כשמכין את הפתילה שזורק לגופו של הנידון למוות)
! ב. הבערה (רק לפי מי שסובר שהבערה לחלק יצאה)

התנאים נחלקו בשאלה למה פורטה מלאכת הבערה במפורש ('לא תבארו אש ככל מושבותיכם'):

- ר' נתן: לחלק יצאה - ללמד שכל אחת מל"ט המלאכות היא חיוב עצמאי ואם עשה שתי מלאכות יחד חייב שתי חטאות.
ר' יוסי: ללא יצאה - ללמד שאיסור הבערה הוא לאו בלבד ללא חיוב כרת

השלב השלישי (עיון בסיכום של דף ז): יבמות ז. (ש22 'אלא איצטריך') עד ח. (ש27 'לא ילפינן')

הנושא של השלב השלישי: ניסיון ללמוד היתר קרובות מהיתר אשת אח (שהותרה בייבום)

הגמרא מנסה לטעון שכיוון שבייבום מתבטל איסור אשת אח - מתבטלים גם איסורים אחרים (כמו איסור אחות אישה).
לכן צריך מקור מיוחד כדי ללמד שאיסור אחות אישה נשאר בכל זאת.

הגמרא מציעה **נמה הצעות** כיצד היתר אשת אח גורם להיתר שאר הקרובות:

למסקנה:

שתי ההצעות הראשונות - נדחו לגמרי
ההצעה השלישית - נשארת אבל רק במקרה מאוד חריג (כשבתחילה אשת המת נפלה לפניו לייבום, אחר כך הוא התחתן עם אחותה ורק אז אשת האח המת נהייתה גם אחות אשתו)

ההצעה הרביעית (על פי ר' יונה) - **נשארת באופן מלא.**

כיצד ניתן ללמוד היתר קרובות - מהיתר אשת אח

אפשרות ראשונה: דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל - מלמד על כל הכלל

- א. איסור אשת אח נכלל באיסורי קירבה
- ב. איסור אשת אח יצא מן הכלל (מאיסורי הקירבה) - כדי ללמד שכשיש ייבום הוא מתבטל, כעת עליו ללמד על כל הכלל (איסורי הקירבה) - שכשיש ייבום גם הם מתבטלים.

דחיה: פרט מלמד על הכלל רק כאשר הוא משכלל דין קיים ולא כאשר הוא מחדש דין חדש.

כמו שאשם מצורע שהתחדש בו נתינת דם על המצורע עצמו - לא מלמד על שאר הקורבנות.

אפשרות שנייה: 'במה מצינו' (לימוד דבר אחד מדבר הדומה לו)

- א. כשיש ייבום איסור אשת אח מתבטל
- ב. מכאן עלינו ללמוד שכל איסורי הקירבה שהם דומים לאיסור אשת אח - מתבטלים כשיש ייבום.

דחיה: אחות אשה היא גם קרובה חמורה מסתם אשת אח (כיוון שהיא אסורה בשני איסורים איסור קרבה של אחות אשה ואיסור אשת אח)

לכן איסור אחות אשה ושכמותה שונות מאשת אח ולא ניתן ללמוד היתר עליהן.

אפשרות שלישית: מתוך שאיסור אחד מותר - הותר גם איסור אחר

אנו יודעים ש:

- א. למצורע וטבול יום אסור להיכנס למקדש
- ב. למצורע הותר להכנס חלקית למקדש כשמביא את קורבנותיו (כדי להכניס את בהונותיו)
- ג. מצורע שהוא גם טבול יום - מתוך שהותר איסור צרעת הותר גם איסור טבול יום (ומותר לו להכניס את בהונותיו)

לכן:

- ג. בייבום מתבטל איסור אשת אח
- ד. מתוך שהותר איסור אשת אח - התבטלו גם איסורים אחרים (כמו איסור אחות אישה).

דחיה חלקית: רק כאשר האיסור הראשון התבטל לפני שנוצר האיסור השני - האיסור השני מתבטל אבל אם האיסור הראשון התבטל אחרי שנוצר האיסור השני - האיסור השני נשאר.

אפשרות רביעית: היקש (לימוד שאינו קשור לדמיון בדין - אלא להיקש שרירות)

- א. ר' יונה: 'כל אשה יצאה אכלת התואמות ההאלה ונכתו' - הוקשו כל איסורי הקירבה זה לזה.
- ב. מכאן שאם איסור אשת אח הותר - הותרו גם איסורי הקירבה האחרים

למסקנה: תירוץ זה נשאר (ולכן צריך את הלימוד מ'עליה' כדי ללמד שאיסור אחות אישה לא מתבטל)

שאלה: למסקנה אנו יודעים שאיסור אשת אח - בוטל, ואיסור אחות אישה - נשאר

- למה אנו מקשים את איסורי הקירבה לאחות אישה לאיסור, ניתן להקיש אותם לאיסור אשת אח להיתר.

תשובה: א. מעדיפים להקיש לחומרא מאשר להקיש לקולא,

ב. באחות אישה ובשאר הקרובות - יש שני איסורים, באשת אח - יש רק איסור אחד.

שלב רביעי (עיין בסיכום של דף ד): יבמות ח. (דבא אמר' ש28) עד ח: (גופא' ש18 מהסוף)

הנושא של השלב הרביעי: הלימוד מהמילה 'עליה' נדרש לעניין איסור צרה

את הלימוד מ'עליה' אכן לא צריך לאחות אשתו אלא לצרתה.

ניסוח א' של התירוץ: מ'עליה' לומדים שכשיש ייבום - גם צרת קרובתו אסורה, ניסוח ב' של התירוץ: מעליה לומדים שבמקרה רגיל (כשאין מצוות ייבום) - צרת קרובתו מותרת.

למסקנה: התירוץ (בניסוחו השני) נשאר

תירוץ של רבא

ניסוח א':

מ'עליה' לומדים שכשיש ייבום

- גם צרת קרובתו אסורה,

דחיה:

איסור זה כבר נלמד מ'לצרור' (לצרור' משווה צרה לערה - והרי אנו יודעים שערובה אסורה)

ניסוח ב':

מ'עליה' לומדים שבמקרה רגיל (כשאין מצוות ייבום) - צרת קרובתו מותרת.

קושיות על רבא - ותירוצים

קושיה: למה לומדים מ'עליה' להתיר רק את הצרה (שלא במקום ייבום) אולי נלמד מ'עליה' להתיר גם את הקרובה.
תירוץ: כתוב: 'אלולא צרוותה' (בלשון יחיד) - מכאן שרק אחת מותרת,

קושיה: אולי היתר צרה תקף רק בייבום - אבל שלא במקום ייבום היא תהיה אסורה,
תירוץ: אם כך לא היה צריך לכתוב 'עליה'

(ואז היינו אומרים שהאיסור 'לצרור' - לא היא ולא צרתה - זה לא במקום מצוה, והמיעוט 'אלולא צרוותה' - דוקא הערה - זה במקום מצוה)

קושיה: אולי מ'עליה' - יש ללמוד היתר (ואז שלא במקום מצוה שתיהן אסורות ובייבום שתיהן מותרות)
תירוץ: כתוב: 'אלולא צרוותה' (בלשון יחיד) - משמע שיש מצב שבו רק אחת מותרת,
(ולפי הקושיה אין מצב כזה- כיוון שבייבום שתיהן מותרות ושלא במקום ייבום שתיהן אסורות)

יבמות ח: ('גופא' ש18 מהסוף) עד ט. (ש10 מהסוף)

ביאורי מושגים

ישנן שתי פרשיות בתורה בהן פורטו דיני החטאת: בספר ויקרא (ד') פורטו דיני חטאת רגילה הבאה על כל המצוות. בספר במדבר (פרק טו פרשת שלח) פורטו חטאות ע"ז.

בחטאת ע"ז יש 2 קבוצות: חטאת קהל (פר לעולה ושעיר לחטאת) וחטאת יחיד (שעיר).

בחטאת רגילה יש 4 קבוצות: חטאת קהל (פר) חטאת כה"ג (פר), חטאת נשיא (שעיר), חטאת אדם רגיל (כבשה או שעירה)

שיטת חכמים

הפסוקים בייבום - מקור לנושאים שונים

'ולקחה' - הייבום הופך אותה לאישה נשואה לכל עניין
'וויבאה' - ייבום בעל כרחה נחשב ייבום.

הפסוקים באחות אישה - המקור לדין צרה

'צליה' - אין מייבמים קרובה.
'צלצור' - אין מייבמים צרת קרובה.

שיטת רבי

הפסוקים בייבום - המקור לדין צרה

'ולקחה' - במקום ייבום - צרת קרובה אסורה,
'וויבאה' - שלא במקום ייבום - הצרה מותרת

הפסוקים באחות אישה - מקור לנושאים שונים

'צלצור' - דינו של ר"ש (שתי אחיות שנפלו לייבום)
'צליה' - דין בהלכות חטאת.

רבי לומד
דין זה מ-
'לאישה'

רבי לומד
דין זה מ-
'יבוא
עליה'

מניין שחטאת מובאת רק על עבירה שהעושה בזדון חייב כרת

שיטת חכמים

המקור לכל החטאות - חטאת יחיד ע"ז

'והנפש אשר תצטע כיז ראה ונכרתה'

המקור לחטאות קהל (ע"ז ורגילה)

'ואת נפש' - חטאת קהל ע"ז (נלמדה מחטאת יחיד ע"ז)
'אצוני' - חטאת קהל רגילה (נלמדה מחטאת קהל ע"ז)

המקור לחטאות יחיד רגילות

'תורה אחת יהיה לכם' - הקישו את כל חטאות היחיד
הרגילות לחטאות יחיד ע"ז

שיטת רבי

המקור לכל החטאות - חטאת קהל רגילה

'אצליה' 'אצליה' - הוקשה חטאת ציבור לאחות אישה. (כשם שאיסור אחות אישה זדונו כרת - כך גם חטאת ציבור)

המקור לחטאות ע"ז (יחיד וציבור)

'אצוני' 'אצוני' - חטאת קהל ע"ז (נלמדה מחטאת קהל רגילה)
'ואת נפש' - חטאת יחיד ע"ז (נלמדה מחטאת קהל ע"ז)

המקור לחטאות יחיד רגילות

'אנחות' - חטאת אדם פשוט ונשיא (נלמד מחטאת קהל רגילה)
'אנחות הצט' - חטאת כהן גדול (נלמדה מחטאת קהל רגילה)

רבי לומד מהפסוק הזה שלקהילה אין מעמד מיוחד בנוגע לקרבן (בניגוד למעמד המיוחד שיש להם אם חטאו במזיד בע"ז - עיר הנידחת)

הקדמה לסוגיה

המשנה מנתה רשימה של 15 נשים הנשואות לאח אחד וקרובות לאח אחר (המשנה קבעה כזכור שהאח שקרוב אליהם אינו יכול לייבם או לחלוץ להם - אם הן נופלות לפניו לייבום).

לוי רצה להוסיף לרשימה גם את 'אנוסת אביו' - אשה שילדה בן ללא שהיתה נשואה לאבא. במקרה שאישה זו תתחתן עם אחיו של בנה היא תהיה קרובה לאח אחד (בנה שנולד לה מחוץ לנישואים) ונשואה לאח אחר.

מקרה זה שבו אנוסת אביו נשואה לאחד האחים אפשרי רק לשיטת רבנן הסוברים שאנוסת אביו מותרת. לפי ר' יהודה מקרה זה בלתי אפשרי כיוון שלפי ר' יהודה אנוסת אביו אסורה.

הערה חשובה מאוד

ברשימה של 15 הקרובות המובאות במשנה - האישה מתוארת לפי קירבתה ליבם (למשל היא נקראת 'בתו' כיוון שהיא בתו של היבם ולא 'אחיניתו' - של בעלה הקודם)

בניגוד לכך - בסוגיה שלנו הכינוי 'אנוסת אביו' מתאר את הקרובה לבעלה המת (ולא את היחס שלה ליבם שהוא למעשה בנה מחוץ לנישואים) כדי שהדברים יהיו יותר מובנים החלפנו את התואר 'אנוסת אביו' (המתאר את הקשר של האישה לבעלה המנוח) בביטוי 'אימו שאינה אשת אביו' (המתאר את הקשר שלה ליבם)

שאלת לוי: מדוע לא מונים את 'אימו שאינה אשת אביו' במשנה?

תשובת רבי: שאלה מיותרת!!!

למרות הנחרצות של רבי, לוי לא קיבל את דבריו והוסיף את אנוסת אביו לרשימה שבמשנה.

מדוע רבי חשב שלוי טועה

הסבר א':

המשנה לא התייחסה למקרים השנויים במחלוקת

הערות:

- א. רק משנתנו לא מתייחסת למחלוקת (אבל משניות אחרות המופיעות בהמשך מביאות גם מקרי מחלוקת)
- ב. בניגוד למקרים המובאים במשנתנו שבהם שיטת ב"ה הכריעה (למרות שב"ש חלקו)
- ג. ר"ש שהתיר אשת אחיו שלא היה בעולמו - לא התיר בכל המקרים (ולכן המשנה שנתה גם מקרה זה)
- ד. רבי לא קיבל את הברייתא של ר"ח (לפי הנוסח של ר"ס) המתבססת על כך שהמשנה היא כשיטת ר"ש (בנוגע לאשת אחיו שלא היה בעולמו)

הסבר ב' (ר' אשי):

מוכח שהמשנה היא כר' יהודה (האוסר את אנוסת אביו)

הערות:

- א. ההוכחה לכך שהמשנה היא כר' יהודה: אימו שאינה אשת אביו מוזכרת בין שש הנשים שאסורות על כל האחים (מוזכרות שם גם אשת אביו וגם אימו - משמע שאימו שמוזכרת לא נשואה לאביו)
- ב. 1. גם לפי ר"י איסור אנוסת אביו הינו בלאו ולא בכרת (ולכן אם אחד האחים נשאה הנישואין תופסים)
2. לכן: ניתן למצוא מקרים שבהם אימו שאינה אשת אביו נשואה לאחד מהאחים - אולם מקרים אלו נוצרו באיסור ולכן המשנה לא מנתה אותם.

ר' אדא הצייע הסבר ג' לשאלה מדוע רבי חשב שלוי טועה:

אפשר אמנם לכלול את 'אימו שאינה אשת אביו' - ברשימה שבמשנה - אבל אי אפשר לכלול אותה ברשימה של הברייתא של ר' חייא

כיוון שאין מצב שאחות אחת אסורה עליו והשניה מותרת:

כשאחות אחת היא 'אימו שאינה אשת אביו' - אחותה היא דודתו ולכן גם היא אסורה עליו.

הברייתא של ר' חייא

- א. שתי אחיות שהיו נשואות לשני אחים והתאלמנו (וכעת שתיהן נופלות לייבום) - שתי האחיות מופקעות מייבום וחליצה,
- ב. אם אחות אחת קרובה לאח המייבם - האחיות השניה חייבת בייבום או חליצה,
- ג. כשאחת קרובה לאח המייבם האחד, והשניה קרובה לאח המייבם השני - כל אחות חייבת בייבום מהאח שלא קרוב אליה

מאילו סוגים של קרובות יכולה להיות האחות?

ר"י: מתוך 15 הנשים הקרובות - רק 9 מהן יכולות להיות קרובות בהיתר

אביי: מתוך 15 הנשים - היא לא יכולה להיות אשת אחיו שלא היה בעולמו

ר"ס: היא יכולה להיות כל אחת מ-15 הנשים הקרובות (בהתבסס על שיטת ר"ש שהתיר בחלק מהמקרים אשת אחיו שלא היה בעולמו)

בכל מקרי הקירבה של בנות או נכדות (6 מקרים סה"כ) אנו צריכים להניח שהיא איסור כיוון ש:

צריך להגיע למצב שבו שתי האחיות הינן בנות של שני אחים:

אבל:

1. כיוון שלבנות הללו יש שני אבות שונים הן חייבות אימא משותפת כדי להיות אחיות.
2. לאימא שלהם אסור להתחתן עם שני אחים,

לכן:

כדי שהאימא תוליד משני אחים שתי בנות עליה לעשות זאת באיסור ח"ו ללא התונה!!!

אשת אחיו שלא היה בעולמו

אדם שנולד אחרי שאחיו מת.

מתי אשת המת אסורה על האדם שרק עכשיו נולד:

ת"ק: בכל תרחיש שהוא,

ר"ש: רק כשלא הספיקה להתייבם לפני שנולד

לפי ר"ש הברייתא של ר"ח תקפה גם באשת אחיו שלא היה בעולמו

המקרה:

1. שתי אחיות נשואות לשני אחים (אחים א' וב').
2. אח א' מת - ואח ג' ייבם את אשתו,
3. אח ב' מת - ואח ד' ייבם את אשתו
4. כעת שוב שתי האחיות נשואות לשני אחים (אחים ג' וד')

אלא שמסתבר ש:

1. אחרי שאח א' מת - ולפני שאח ג' ייבם את אשתו - נולד אח ה'
2. אחרי שאח ב' מת - ולפני שאח ד' ייבם את אשתו - נולד אח ו'

כעת אם אחים ג' וד' ימותו::

אשתו של אח ג' - אסורה רק על אח ה' (מדין אשת אחיו שלא היה בעולמו),
אשתו של אח ד' - אסורה רק על אח ו' (מדין אשת אחיו שלא היה בעולמו).

אשתו של אח ג'

לפי ת"ק: אסורה גם על אח ו'
- כיוון שאח ו' נולד אחרי שהיא נפלה לייבום

לפי ר"ש: מותרת לאח ו'
- כיוון שהיא הספיקה להתייבם לפני שאח ו' נולד.

יבמות י: (ש) עד יא. (11 מהסוף)

ביאורי מושגים - תפיסת קידושין
 אדם שמקדש אישה שאסורה עליו באיסור כרת: הקידושין לא תפסו.
 אדם שמקדש אישה שאסורה עליו רק באיסור לאו: הדעה המקובלת היא שהם תפסו (וכן נפסק להלכה) אולם ר"ע סבר שגם במקרה זה הקידושין לא תפסו (יש דעה קיצונית יותר הסוברת שגם אם האישה אסורה עליו באיסור עשה הקידושין לא תפסו)

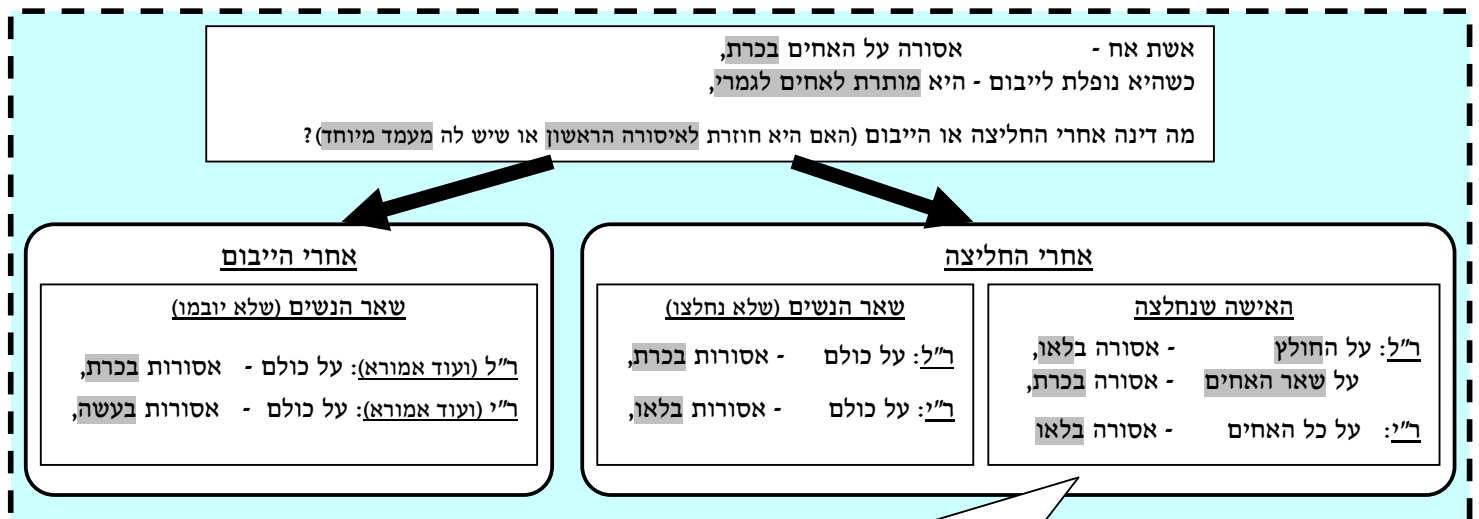
קושיה:

לוי שנה במשנה גם מקרים שנוצרו באיסור (אדם שהיה נשוי לאנוסת אביו)
 - מדוע הוא לא שנה במשנה גם את המקרה של הנושא את חלוצתו (חלץ לאישה - ואחר כך נשא אותה)?

תשובות:

- א. במקרה זה אין תרחיש של צרת צרה (האישה אסורה על כל האחים - ולכן אין מצב של שלב נוסף של ייבום ונפילה)
- ב. במקרה זה האיסור על שאר האחים הוא בלאו (ולא בכרת) ולכן אפשר וצריך לחלוץ לה

הסבר זה הוא רק לשיטת ר"י .
 לפי ר"ל היא אכן אסורה על שאר האחים בכרת.

טעמו של ר"ל: האיסור החדש 'אֵסֵר אֶת יָמֶיהָ' - תקף רק על מבצעי החליצה (האחרים חוזרים למצבם הראשוני)
 טעמו של ר"י: האיסור החדש 'אֵסֵר אֶת יָמֶיהָ' - תקף על כולם (מבצעי החליצה הינם שליחי כל האחים והנשים)

ברייתא

הנושא את חלוצתו ומת:
 א. צריכה חליצה מהאחים,
 ב. קידשה אחד מהאחים - לא תפסו הקידושין

קושיה: מסעיף א' משמע כר"י (האחים אסורים רק בלאו - ולכן הם צריכים לחלוץ)
 מסעיף ב' משמע כר"ל (האחים אסורים בכרת - ולכן הקידושים לא תופסים)

תירוצים: ייתכן שהברייתא כר"י: ובסעיף ב' הקידושים לא תופסים כיוון שמדובר שם באשת אחיו שלא היה בעולמו (שאסורה כרבנן)
 ייתכן שהברייתא כר"ל: ובסעיף א' חייבים בחליצה כיוון שמדובר שם כשנולדו אחרי שהאח חלץ (ואז לשיטת ר"ש אין איסור)

יבמות יא. (ש11 מהסוף) עד יב: (ש6)

ביאורי מושגים
סוטה ודאי - אישה שזינתה בודאי תחת בעלה. **סוטה ספק** - אישה שהתייחדה בצורה מחשידה עם גבר זר. דינה של סוטה ספק הוא לבוא למקדש ולשתות מי סוטה וכך לברר האם זינתה או לא. עד שהיא שותה מי סוטה היא אסורה על בעלה בתורת ספק. (האיסור כאן אינו משום ספק הרגיל בכל התורה שבו אנו חוששים לאפשרות שזינתה. כאן התורה חידשה שעצם העובדה שהיא נמצאת במצב אינטימי ומחשיד עם גבר זר היא זו שאוסרת אותה על בעלה)

סוטה ודאי (אשת איש שזינתה ברצון)
רב: היא וצרתה מופקעות לחלוטין מייבום (לא חולצות ולא מתייבמות)

טעמו של רב: נאמר על סוטה 'טומאה' (כמו שנאמר על עריות)

הערה - סוטות אלו לא מופקעות מפרשת ייבום (וחולצות ולא מתייבמות):
 א. סוטה דרבנן (אשת איש שנישאה בטעות לאדם אחר) - (ור"ש אף התיר לה להתייבם)
 ב. סוטה ספק (אשת איש שהתייחדה באינטימיות עם גבר זר)

להלכה: צרת מחזיר גרושתו מתייבמת וחולצת

מחזיר גרושתו (אחרי שנישאת לאחר ונפרדה ממנו)
שיטה א' (ריב"כ) - מפקיעה לחלוטין מדין ייבום (ואפילו אינה חולצת):

היא:	מופקעת לחלוטין מייבום
צרתה - לפי אפשרות א':	מופקעת לחלוטין מייבום
לפי אפשרות ב':	ספק

שיטה ב' (חכמים) - אוסרת רק בייבום (אבל היא חייבת בחליצה):

היא:	לא מתייבמת - אבל חולצת
צרתה - לפי אפשרות א':	ספק
לפי אפשרות ב':	אפילו מתייבמת

שיטה ג' (ר' יוחנן) - מסתפקת אפילו על ייבום:

היא:	לפי אפשרות א': לא מתייבמת - אבל חולצת
לפי אפשרות ב':	ספק האם מתייבמת
צרתה - לפי אפשרות א':	ספק
לפי אפשרות ב':	אפילו מתייבמת

'אחרי' אשך הולאקא'
ריב"כ: מוסב על מחזיר גרושתו (לכן איסור זה תקף רק כשנישאת, אבל כשרק התארסה מותרת)
חכמים: מוסב על סוטה ודאי (ומלמד על איסור לאו בסוטה ודאי)
לכן: לפי ריב"כ נאמרה טומאה במחזיר גרושתו ולכן היא מופקעת לחלוטין מייבום. לפי חכמים לא נאמרה טומאה

טעם איסור צרת ממאנת: מחשש שיבואו להתיר צרת ממאנת גם כשהיא בתו.
 אמנם אם בתו מיאנה בבעלה (לפני מותו) - צרתה מותרת. אבל כאן מיאנה ביבם (לאחר מות בעלה) - ולכן צרתה אסורה

ממאנת (קטנה שנישאת על דעת אביה ואינה רוצה ביבם)
צרתה: שמואל: חולצת ולא מתייבמת (לזה שמיאנה לו).
להלכה: חולצת ומתייבמת
 (על הממאנת עצמה אין מה לדון שהיא היא מיאנה ביבם)

אילונית (אישה שלא התבגרה מינית)

צרתה: ר"א: מופקעת לחלוטין מייבום (לא חולצת ולא מתייבמת)
להלכה: שייכת לגמרי בייבום (חולצת ומתייבמת)

טעמו של ר"א:

- א. נאמר בפרשת הייבום 'והיה הפכוכר אשר תלד'
- ב. איילונית לא יולדת - לכן אינה שייכת בייבום
- ג. כיוון שאינה שייכת בייבום - היא אסורה מדין אשת אח.
- ד. כיוון שאיילונית אסורה כאשת אח - גם צרתה מופקעת מייבום

הסתייגות:

כשבעלה לא ידע שהיא איילונית - כולם מודים שצרתה חולצת ומתייבמת
(כיוון שנישואי האיילונית היו טעות ולכן למפרע היא אינה נחשבת אישתו)

יבמות יב: (ש6) עד יג: (הנקודתיים ש2 ברחבות)

ביאורי מושגים

סימני בגרות - אדם מוגדר כבוגר מהרגע שבו הוא מסוגל להוליד. התורה קובעת שיכולתו של האדם להוליד היא זאת שמגדירה אותו כאדם בוגר שיש לו מעמד עצמאי. בדרך כלל אנו יודעים שאיש או אישה הם בוגרים לפי סימני הבגרות שמופיעים בגופם. עם זאת, אישה שהולידה - מוגדרת כבוגרת, גם אם לא הופיעו סימנים אצלה כיוון שעצם הלידה מגדירה אותה כבוגרת (זאת אחת הדעות, בגמרא מובאת דעה נוספת הקובעת שאם אישה הולידה בטוח שהיו לה סימנים אלא שהם כנראה נפלו - ובגלל הסימנים הללו היא מוגדרת כבוגרת)

ברייתא

נשים שסכנה להם אם יתעברו (קטנה, מעוברת ומניקה):
ר' מאיר: ישמשו עם מוך דחוק,
חכמים: ישמשו כרגיל (ו'מן השמים ירחמו')

קושיה

מהברייתא משמע: שקטנה יכולה להוליד,
ממשנתינו משמע: שקטנה אינה יכולה להוליד (כתוב במשנה שאין מצב שבו חמות ממאנת - מכאן שמי שילדה (חמות) לא יכולה להיות קטנה (למאן))

תשובות

דחיה: מהמשנה משמע שקטנה יכולה ללדת ורק לא יכולה למאן.

א. קטנה לא יכולה להוליד (וכוונת הברייתא היא שאם הקטנה תתעבר היא תמות בודאות)

מדוע אחרי הלידה היא כבר אינה קטנה?
ר"ס: הלידה הופכת אותה למבוגרת
ר"ז: הלידה מעידה שהיו סימנים והם נשרו

ב. כשקטנה יולדת היא אינה קטנה (ולכן אין מצב שבו חמות ממאנת)

ציטוט מהמשנה

הקרובות פוטרות את צרותיהן - ואת צרות צרותיהן - עד עולם.

מניין שגם **צרות הצרות** מופקעות לחלוטין מייבום?

ר' יהודה: 'צרות' - לרבות את כל הצרות

ר' אשי: סברא (הצרה הראשונה הופכת להיות ערה - ולכן צרתה אסורה גם כן)

ברייתא

קרובה שמתה לפני שצרתה התחתנה:
 הצרה מותרת

ציטוט מהמשנה

קרובה שמתה לפני שנפלה לייבום:
 צרתה מותרת

ר' ירמיה: המשנה והברייתא חלוקות (לפי המשנה הרגע הקובע הוא מיתת הבעל לפי הברייתא הרגע הקובע הוא הנישואין עם הקרובה)

רבא: המשנה היא המשך של הברייתא (ובתחילה הבאנו בברייתא דין אחד ואחר כך הבאנו במשנה דין מחודש יותר)

ציטוט מהמשנה

קרובה שמיאנה לפני שנפלה לייבום:
צרתה מותרת

מדוע הקרובה אינה יכולה למאן עכשיו (אחרי מיתת הבעל):

ר' אושעיא: כיוון שלא ניתן למאן ביבם (אלא רק בבעל)

הסבר חלופי: ניתן למאן ביבם - אבל כיון שצרתה נראית כצרת קרובתה - חכמים אסרו

משנה

צרת קרובה

א. במקרה רגיל - מותרת,

ב. כשיש ייבום - ב"ש: מותרת, (והיבת בייבום או חליצה)
ב"ה: אסורה (ופטורה מייבום וחליצה)

למרות המחלוקת הקשה - שררו בין ב"ה לב"ש יחסי אהבה והערכה
לכן הם לא נמנעו מלישא נשים זה מזה, ולקחת אוכל זה מזה.

לכן קרובות אלו (שאינן מצב בו יתחתנו עם אחיו) - אף פעם אינן אוסרות את צרותיהן:
א. אמו, אשת אביו,
ב. אחות אביו, אחותו מאביו,
ג. אשת אחי אביו, ואשת אחיו מאביו

המשנה קבעה שלפי ב"ה גם אם הצרה נחלצה היא כשרה לכהונה - כדי ללמדנו ששיטת ב"ש נדחתה לחלוטין - ואפילו לא צריך שהצרות יחלצו לחומרא

'החולצה' - מכאן שיש מצב שבו האישה הפנימית (הקרובה) אסורה אבל האישה החיצונית (צרת הקרובה) מותרת,

איסור לשומרת היבם להתחתן עם אדם זר (עד שמתייבמת או חולצת לאחד האחים) והקידושין לא תופסים.

תגובת ב"ה: מ'החוצה' לומדים שגם אם שומרת היבם היתה רק מאורסת - אסור לה להתחתן עם אדם זר
תגובת ב"ש: דין זה נלמד מהאות ה' שמילה החוצה

מבחינת האח המדובר:

א. בתו (שנשואה לאחיו) - אינה מוגדרת 'אשת אחיו' (כיוון שמעמד 'אשת אח' לא חל על מעמד 'בתו' שכבר קיים)
ב. אם בתו אינה אשת אחיו - הרי שצרת בתו אינה צרתה
ג. לכן הצרה מותרת.

הדגמנו את הדברים על בתו אבל הדברים תקפים על כל קרובה שהיא

יבמות יג: (נקודותיים ש 2 ברחבות) עד טז. (ש 3)

ביאורי מושגים
 ישנן שתי סיבות מדוע צריך לדעת מהי השנה שאליה משתייך הפרי:
 א. אסור להפריש תרומה מפרי של שנה אחת על פרי של שנה אחרת,
 ב. ברוב השנים מפרישים מעשר שני (שאותו או את שוויו מעלים לירושלים) בשנה השלישית והשישית מפרישים מעשר עני (שאותו נותנים לעניים)

א"כ תתלדלד'
 א. אם היה כתוב 'תתלדלד' - היינו לומדים רק על איסור עשיית חבורה למת
 א. אם היה כתוב 'תתלדלד' - היינו לומדים רק על איסור התחלקות חבורות חבורות

אבל כיוון שכתוב 'א"כ תתלדלד' - לומדים מהפסוק את שני הדינים

איסור 'א"כ תתלדלד'

באותו מקום:
 ר"ל ורב: נוהג אפילו בבתי דין שונים (לכן ב"ש לא נהגו כפסקם)
 ר"י ושמואל: נוהג רק באותו בית דין (לכן ב"ש נהגו כפי פסקם)

במקומות שונים:
 כולם מודים: אינו נוהג בכלל

לכן:
 א. מגילה נקראת בכרכים בזמן אחד ובכפרים בזמן אחר.
 ב. במקומו של ר"א חיללו שבת כדי להכין מכשירי מילה,
 ג. בגליל אכלו עוף עם חלב (למרות שביהודה לא נהגו כך)
 ד. במקומו של ריב"ל טלטלו נר שכבה (למרות שבמקומו של ר' יוחנן לא עשו זאת)

ניסיון הוכחה שב"ש לא נהגו לפי הפסקים שלהם

המשנה קובעת שבית הלל נשאו נשים מבית שמאי
 מכאן שבית שמאי לא נהגו כפסקם

דחיה: ב"ש נהגו לפי פסקם - אבל אם היתה אישה שנולדה מצרת קרובה הם היו מודיעים על כך לב"ה

הצרות של ב"ש שהתייבמו - לפי ב"ה - עברו על כרת (איסור 'אשת אח')
 הצרות של ב"ה שהתחתנו עם זרים - לפי ב"ש - עברו רק על לאו (לא תהיה אשת המת...לאיש זר)

לכן:
 בנות הצרות של ב"ש (שהיו בנות חייבי כריתות) - היו ממזרות לפי ב"ה
 בנות הצרות של ב"ה (שהיו בנות חייבי לאווין) - היו מותרות לפי ב"ש

כיוון שב"ש סברו שבני חייבי לאווין מותרין (בניגוד לר"ע שהפך אותם לממזרים)

הוכחות מ'במות' - שב"ש נהגו לפי הפסקים שלהם

הוכחה:

ר"ש קובע שבית הלל נמנעו מלישא נשים שהם ודאי בנות צרות מבית שמאי (מכאן שב"ש נהגו כפסקם)

ניסיון הוכחה:

רשב"ג התנגד ליוזמתו של ריב"נ (שהציע שהצרות יחלצו וכך יצאו ידי חובת כולם). מחשש שזה יפגע בצרות הראשונות. מכאן שהיו צרות שהתחתנו עם האחים (כשיטת ב"ש) שעליהן חשש רשב"ג שתקנתו של ריב"נ תפסול אותן

דחיה:

מדובר בצרות שהתחתנו עם אנשים זרים (כשיטת ב"ה) רשב"ג חשש שאם נצריך אותם חליצה הם יתגנו על בעליהן.

ניסיון הוכחה:

ר"ט חיכה להזדמנות שתבוא לידו צרת הבת והוא ישיא אותה לאח (כשיטת ב"ש) מכאן שב"ש נהגו כדבריהם.

דחיה:

ר"ט רצה להשיאה לאיש זר (כשיטת ב"ה) כדי לחדש שלא מקבלים את יוזמת ריב"נ (שהציע חליצה מספק)

הוכחה:

הברייתא מספרת שעל אף שר' אלעזר בן צדוק היה מתלמידי שמאי - הוא היה נוהג כב"ה. מכאן ששאר תלמידי שמאי נהגו כשמאי

הוכחה:

ר' יהושע פחד לפסוק נגד ב"ש מחשש שבני הצרות (שלפי ב"ה הם פסולים) ירוצצו את ראשו מכאן שב"ש נהגו כפסקם (שהרי היו אנשים שהם בני צרות - שלפי ב"ה הינם פסולים)

לפי ר"י ממזרים הם רק בנים של חייבי מיתות ב"ד. אבל בנים שנולדו מחייבי כריתות אינם ממזרים אלא רק פסולים.

הוכחה:

הברייתא מספרת שבימי ר' דוסא בן הרכינס התירו ב"ש את הצרות

ניסיונות הוכחה מדינים אחרים - שב"ש נהגו לפי הפסקים שלהם

ניסיון הוכחה:

ר"ע נהג לעניין מעשרות גם כב"ה וגם כב"ש. (הוא עישר אתרוג שנלקט בא' שבט גם לפי השנה הקודמת שמא ט"ו בשבט הוא ר"ה, וגם לשנה הבאה שמא א' שבט הוא ר"ה)

דחיה:

ר"ע נהג רק כב"ה (והוא החמיר כיוון שהסתפק מהו ר"ה לפי ב"ה)

ניסיון הוכחה:

שמאי הזקן סיכך בשביל נכדו הקטן (כשיטת ב"ש המחייבים קטנים בסוכה)

דחיה:

כשלא מוכח שפוסקים בצורה שונה - מותר (וכאן יכלו לחשוב ששמאי רצה לאוורר את החדר)

ניסיון הוכחה:

בית שמאי הרחיבו חור שחיבר בין שוקת יהוא למקווה (כיוון שסברו שחיבור מקוואות הוא רק כשרוב הדופן פרוצה)

דחיה:

כשלא מוכח שפוסקים בצורה שונה - מותר (וכאן יכלו לחשוב שרצו להגדיל את כמות המים)

יבמות טז. (שז) עד יז. (סוף הפרק)

קדושה ראשונה היתה קדושת כיבוש שלא לוותה בקשר פנימי לארץ. לכן היא תקפה רק כשהכיבוש קיים. כשנגמר הכיבוש פקעה הקדושה. קדושה שנייה היתה קדושת ירושה והתנחלות שיצרה קשר פנימי לארץ - לכן קדושה זו תקפה לעולם.

עמון ומואב - בסוגייתנו מוזכר שעמון ומואב אינם קדושים בקדושת ארץ ישראל (ולכן לא נוהגת בהם שמיטה) עם זאת חכמים תיקנו שלמרות שאינם ארץ ישראל ינהג בהם דין תרומות ומעשרות. לכן נוצר שם מצב מוזר שבו מפרישים תרומות ומעשרות בשנת שמיטה (בארץ אין תר"מ בשמיטה כיוון שכל השדות הינם הפקר, בחו"ל אין תר"מ בשמיטה כיוון שלא נוהג בהם אף פעם דין תר"מ)

פסקיו של חגי הנביא (כפי שהעיד רדב"ה):

א. צרת בתו - מופקעת מייבום,
 ב. בעמון ובמואב - מפרישים מעשר עני בשנת השמיטה.
 ג. תרמוד וקרדוי - מקבלים משם גרים

ר' יוחנן (לפי הבנה אחת בו) וסביא חלקו על דין זה:
 הם סברו שמתרמוד לא מקבלים גרים.

מדוע עמון ומואב לא קדושים בקדושת ארץ ישראל

הם **נקדשו** רק בקדושה ראשונה (בימי יהושע) - שקידשה **זמנית**,
 ולא **נקדשו** בקדושה השנייה (בימי עזרא ונחמיה) - שקידשה **לעולם**

מדוע לא מקבלים גרים מתרמוד

הסבר א': הם צאצאי עבדי שלמה (ועבד שבא על יהודיה הבן ממזר)
הסבר א': הם צאצאי הבבלים שהחריבו את המקדש (וגוי שבא על יהודיה הבן ממזר)

הערה חשובה: דיון הגמרא כאן הוא לפי השיטה שעבד וגוי שבאו על יהודיה - הבן ממזר. אבל להלכה פוסקים כדעה אחרת הסוברת שהבן אינו ממזר

צאצאי עשרת השבטים

ר' יוחנן ור' אסי: יהודים פסולים
שמואל: גויים

מדוע ר"א ור"י סוברים שהם פסולים?
ר' אסי: כיוון שגוי שבא על יהודיה הבן ממזר
ר' יוחנן (לפי רש"י): כיוון שהם נשאו קרובות

מדוע שמואל סובר שהם גויים?
הסבר א': כי הם צאצאי עשרת השבטים רק דרך האבא (כל הבנות שלהם התעקרו)
הסבר ב': כיוון שנטמעו בגויים הוציאו אותם חכמים מכלל ישראל!!!

והיהדות נקבעת לפי האמא

נפקא מינה בין הדעות
 אדם שבא ממקומות שבהם היו עשרת השבטים וקידש יהודיה - האם חוששים לקידושי (ר"י ור"א חוששים לקידושי שמה הוא יהודי, שמואל לא חושש כיוון שודאי שהוא גוי)

יבמות יז. (תחילת הפרק) עד יח: (המשנה)

ביאורי מושגים

הדרך שהתורה קבעה כדי ששומרת היבם והיבם יהיו נשואים היא ייבום (היבם בא על שומרת היבם). אם היבם קידש את שומרת היבם (כדרך שמקדשים אישה רגילה) זה נקרא עשה בה מאמר. (במקרה זה לפי חכמים היא מקודשת מדרבנן, לפי ב"ש מהתורה, ולפי ר"ש ספק האם מועיל לגמרי או שאינו מועיל כלל. בירושלמי מופיעה שיטה ייחודית הסוברת שלא רק שהיא מקודשת מהתורה אלא שאף לכתחילה יכול לייבם באמצעות מאמר)

משנה

אשת אחיו שלא היה בעולמו

'אח חדש' שנוולד לאחר שאחיו מת
כל נשות ה'אח המת' אסורות על ה'אח החדש'.

אם אח 'ותיק' ייבם את אשת המת (לאחר שה'אח החדש' נולד):
כל נשות ה'ותיק' אסורות על ה'אח החדש'.

אם אח 'ותיק' עשה מאמר באשת המת (לאחר שה'אח החדש' נולד):
ה'אח החדש' חולץ לנשות עושה המאמר אבל לא מייבמן

מניין ש'אשת אח שלא היה בעולמו' - אסורה

יחד יש ייבום, 'אח' 'אח' 'אח' - רק כשהאחים חיו (ישבו)

יש צורך בשני הלימודים:

אם היה רק את הלימוד הראשון
היינו חושבים שצריך שיהיו אחים גם מהאב וגם מהאם
(מבני יעקב לומדים שרק אחים מהאב הינם אחים)

אם היה רק את הלימוד השני
היינו לומדים מהמילה 'אחים' שנאמרה גם על אברהם ולוט
שגם אחיין מוגדר אח.

מניין שדין ייבום נוהג רק באחים מן האב

א. *'אח' 'אח' 'אח' -*

(רק אחים שהם חולקים נחלה יחדו - יש בהם דין ייבום)

ב. *'אח' 'אח' 'אח' - 'אח' 'אח' 'אח' -*

(בני יעקב היו אחים מהאב - כך גם ייבום תקף רק באחים מהאב)

הקשר שבין שומרת יבם לאחים

אפשרות א' - יש זיקה:

לכן - ריב"ב (ושמואל): קרובותיה אסורות בחייה ובמותה,

אפשרות ב' - אין זיקה:

ולכן - ר' מאיר (ורב): קרובותיה מותרות אחרי מותה (ובחייה אסורות כדי לא לבטל מצוות יבום)
ר' גמליאל: קרובותיה מותרות בחייה ובמותה (למרות שמבטל מצוות יבמין)

השלכה נוספת לשאלה האם יש זיקה:

מה היחס שבין שומרת היבם לנשות האחים?

אם אין זיקה - אין קשר ביניהם,

אם יש זיקה - היא מוגדרת כצרה שלהן.

לפי כל השיטות אין הבדל בין מצב שבו יש אח אחד (שאז ברור מי ייבם או יחלוץ) למצב שבו יש כמה אחים

לא ניתן להוכיח מהמשניות הבאות על דין זיקה

נושא משנה א' - היתר קרובות לאחר מיתה

ניסון הוכחה:

המשנה קובעת שאחות יבמה מותרת לאחר מיתה -
משמע שאמא של היבמה אסורה לאחר מיתה - מכאן שיש זיקה,

דחיה:

ייתכן שגם אימא של היבמה מותרת (והמשנה דיברה על אחות משום שגם ברישא דובר על אחות)

נושא משנה ב' (המשנה שלנו) - הקשר בין 'שומרת היבם' לנשות האחים

ניסון הוכחה:

המשנה קובעת שרק אם עשה מאמר - 'שומרת היבם' מוגדרת כצרה של אשת האח
משמע שסתם כך (אם לא עשה מאמר) אין קשר בין 'שומרת היבם' לאשת האח - מכאן שאין זיקה,

דחיה:

ייתכן שגם אם לא עשה מאמר היא מוגדרת כצרה (והמשנה דיברה על מקרה של עשה מאמר כדי
לחדש דין צדדי - לא פוסקים כב"ש הסוברים שמאמר דינו כייבום מושלם)

דין זה שאחות יבמה מותרת
לאחר מיתה הינו פשוט לפי
כולם -

שהרי שאפילו אחות אישה
מותרת לאחר מיתה

יבמות יח: (המשנה) עד יבמות כ. (המשנה)

הסוגיא שלנו מציגה ארבעה דינים שבהם מציג ר"ש שיטה ייחודית

דין מס' 1 - מובא במשנה - אשה מיובמת - הינה אשתו של המייבם בלבד (חכמים סוברים שהיא נחשבת גם אשתו של האח המת)

דין מס' 2 - מובא על ידי ר' אושעיא והגמרא דנה במשך עמוד וחצי האם הוא תקף (למסקנה דין זה נדחה):
2 אשה העומדת לייבום (בפני אח אחד) - נחשבת אשתו לחלוטין (חכמים מחשיבים אותה כאשתו בצורה חלקית בלבד)

דינים מס' 3 ו-4 - במהלך הדיון בשיטת ר' אושעיא מביאה הגמרא ברייתות שבחלק מהן הוזכרו דינים אלו:
3. מאמר - ספק האם מועיל לגמרי או שאינו מועיל כלל (חכמים סוברים שמאמר מועיל חלקית)
4. נפלו לפניו 2 אחיות (2 אחיו היו נשואים ל 2 אחיות ומתו) - שתיהן מופקעות מייבום (חכמים סוברים שחייב לחלוץ לשתיהן)

דין מס' 1 - אשה מיובמת הינה אשתו של המייבם בלבד

משנה

אשת אחיו שלא היה בעולמו
המקרה: אח מת והפיל את אשתו לייבום - ולאחר מכן נולד 'אח חדש'
אם כבר לפני שה'אח החדש' נולד - ייבם אח 'ותיק' את אשת המת:
ר"ש: האישה המיובמת (וכל שאר נשות הותיק) מותרת על ה'אח החדש'.
ת"ק: האישה המיובמת (וכל שאר נשות הותיק) אסורה על ה'אח החדש'.

טעמו של ר' שמעון:
 כשהאח החדש נולד - האישה היתה מותרת עבורו (היא נחשבת רק אשתו של האח הותיק. הקשר אל האח המת פקע ממנה לחלוטין)
 טעמים של חכמים:
 כשהאח החדש נולד - האישה נחשבה עדיין גם כאשתו של המת ('אחיה' - אחרי הייבום היא עדיין נחשבת גם 'אשת המת')

דין מס' 2 - אשה העומדת לייבום נחשבת אשתו לחלוטין

לפי ר"א המקרים שבהם ר"ש אוסר אשת אח שלא היה בעולמו הם:
 א. כשאין אח ותיק,
 ב. כשהאח הותיק לא ייבם כלל (גם אחרי הולדת החדש)

כשהאח הותיק ייבם רק אחרי שהאח החדש נולד
ר"א: גם אז מתיר ר"ש את האישה (כיוון שאשה העומדת לייבום - נחשבת מיובמת) **נדחה**
ר"פ: במקרה זה אוסר ר"ש את האישה (כיוון שרק הייבום בפועל קובע)

נסיונות דחיה לשיטת ר' אושעיא (הסובר שלפי ר"ש אישה העומדת לייבום נחשבת כמיובמת) שנכשל

כאן מופיע דין מס' 3 של ר"ש (מאמר ספק האם מועיל לחלוטין או שלא מועיל)

נסיון דחיה ממשנה - שנכשל

המקרה:

שלב א': אישה נפלה לפני שני אחים לייבום,
שלב ב': אחד האחים (שנשוי כבר לאישה אחרת) עשה מאמר באישה
שלב ג': האח שעשה מאמר מת (והפיל לייבום שתי נשים - 1. אשתו 2. זו שעשה בה מאמר)

הדין:

ת"ק: האח שנותר - חולץ לשתיהן,
ר"ש: האח שנותר - מייבם אחת וחולץ לשניה. (כיוון שמאמר מועיל חלקית)

ניסיון הדחיה מהמשנה:

- אם אישה שנופלת לייבום נחשבת כמיובמת - שתי הנשים נחשבות כנשותיו של האח שמת זה עתה.
 - אם כך - מספיק שהאח הנותר **טפל רק באישה אחת** (והאישה השניה תיפטר אוטומטית)
 - אבל ר"ש סובר שהאח צריך ל**טפל בשתי הנשים** (לייבם אחת ולחלוץ לשניה)
- מסקנה:** ר"ש לא סובר שנופלת לייבום נחשבת כמיובמת

דחיה לדחיה:

רק כשהיבמה נפלה לפני אח אחד אומרים שהיא נחשבת כבר מיובמת (אבל במשנה מדובר על כמה אחים ואז לא אומרים שהיא נחשבת כמיובמת)

נסיון דחיה ממשנה - שנכשל

המקרה:

שלב א': שתי אחיות היו נשואות לשני אחים
שלב ב': שני האחים מתו (ושתי האחיות נפלו לייבום לפני אח נוסף)

הדין:

ת"ק: האח הנוסף - חולץ לשתיהן,
ר"ש: שתיהן פטורות

ניסיון הדחיה מהמשנה:

- אם אישה שנופלת לייבום נחשבת כמיובמת - האישה הראשונה שנפלה לייבום - נחשבת אשתו של האח הנוסף.
 - אם כך - האישה הראשונה **חייבת בייבום** (כיוון שנחשבת כמיובמת), והשניה **פטורה מייבום** (משום אחות אשתו).
 - אבל ר"ש פטר את שתי האחיות.
- מסקנה:** ר"ש לא סובר שנופלת לייבום נחשבת כמיובמת

כאן מופיע דין מס' 4 של ר"ש (2 אחיות שנפלו לפני יבם - שתיהן פטורות)

דחיה לדחיה:

מדובר כששתי הנשים נפלו ביחד לייבום (ר"ש סובר שאפשר לצמצם)

דחיה לשיטת ר' אושעיא (הסובר שלפי ר"ש אישה העומדת לייבום נחשבת כמיובמת)

אי אפשר לתרץ שר"ש דיבר על מקרה של שני אחים - כיוון שכתוב 'זה הכלל'

דחיה מברייאתא

ר"ש קבע במפורש שאם ה'ותיק' ייבם אחרי שה'חדש' נולד - האישה אסורה על החדש
מכאן סתירה לר' אושעיא (הסובר שגם אם הייבום בפועל היה אחרי הלידה - כבר מרגע הנפילה היא נחשבת מיובמת)

דחיה מברייאתא

בברייאתא מובאת דעה שמחלקת בין מקרה שבו ה'ותיק' ייבם לפני שה'חדש' נולד למקרה שבו ייבם אחרי שה'חדש' נולד
הדעה זו חייבת להיות לפי ר"ש (כי חכמים לא מחלקים בין המקרים ואוסרים בכל מצב)
מכאן סתירה לר' אושעיא (הסובר שגם אם הייבום בפועל היה אחרי הלידה - כבר מרגע הנפילה היא נחשבת מיובמת)

טעמם של חכמים: לומדים מקידושים רגילים (קידושים בעל כרחם לא מועילים)
טעמו של רבי: לומדים מייבום (ייבום בעל כרחו מועיל)

מאמר בעל כרחה של היבמה
 חכמים: לא מועיל
 רבי: מועיל

מקרה שבו משתלבים:

דין מס' 1 (האם אשה מיובמת הינה אשתו של המייבם בלבד או גם של אשת המת) ודין מס' 3 (מה מעמדו של מאמר)
 המקרה: אח ותיק שעשה מאמר באשת המת - ואחר כך נולד האח ה'חדש'

שיטת ר"ש

אם הותיק היה מייבם

אשת המת - מותרת (כיוון שהיא רק אשתו של האח הותיק)
 נשות הותיק - מותרות (כיוון שאשת המת מותרת)

אם הותיק לא היה עושה כלום

אשת המת - אסורה (אשת אחיו שלא היה בעולמו)
 נשות הותיק - מותרות (כי אינן קשורות לאשת המת)

אבל הותיק עשה בה מאמר

ומאמר לפי ר"ש הינו ספק:

נשות הותיק:

מותרות בכל מקרה, (גם אם המאמר הוא ייבום וגם אם אינו כלום)

אשת המת (שעשו בה מאמר):

או אסורה לחלוטין על האח החדש (אם מאמר לא עשה כלום)
 או שייבום נשות הותיק פוטר אותה (אם מאמר הריהו כייבום)

לכן להלכה

מייבם או חולץ לאחת מנשות הותיק - ואשת המת פטורה

שיטת חכמים

אם הותיק היה מייבם -

אשת המת - אסורה (כיוון שהיא גם אשתו של המת)
 נשות הותיק - אסורות (כיוון שהן צרותיה של אשת המת)

אם הותיק לא היה עושה כלום -

אשת המת - אסורה (אשת אחיו שלא היה בעולמו)
 נשות הותיק - מותרות, (כי אינן קשורות לאשת המת)

אבל הותיק עשה בה מאמר

ומאמר לפי חכמים הינו חצי ייבום:

נשות הותיק:

חולצות ולא מתייבמות, (אם היתה מתייבמת הן היו אסורות לחלוטין אבל היא רק התייבמה חלקית)

אשת המת (שעשו בה מאמר):

אסורה לחלוטין על האח החדש (מדין אשת אחיו שלא היה בעולמו)

לכן להלכה

חולץ לאחת מנשות הותיק - ואשת המת פטורה.

יבמות כ. (המשנה) עד כא. (ש10)

המילים 'זה הכלל' באות ללמד על צרת איילונית (לא ברור האם הם באים ללמד שהיא אסורה או שהיא מותרת)

המשנה

כללי ייבום

כשהיבמה אסורה באיסור כרת: מופקעת מדין ייבום (לא חולצת ולא מתייבמת)
 כשהיבמה אסורה באיסור לאו או באיסור דרבנן: חולצת אבל לא מתייבמת,
 כשהיבמה היא אחות של יבמה נוספת האסורה באיסור כרת: חולצת ומתייבמת,

מהם איסורי לאו?

אלמנה - לכה"ג,
 גרושה - לכהן הדיוט,
 ממזרת ונתינה - לישראל, בת ישראל - לנתין וממזר.

מהו איסור קדושה לפי המשנה: איסור לאו, לפי ר' יהודה: איסור דרבנן

טעמה של המשנה: 'קדושים יהיו לאלוהים' - איסורי כהונה
 טעמו של רבי: קדש עצמך במותר לך - גזרות דרבנן

מהו איסור מצוה לפי המשנה: איסור דרבנן, לפי ר' יהודה: איסור לאו

טעמה של המשנה: מצוה לשמוע דברי חכמים
 טעמו של רבי: 'אלה המצוות'

מדוע עשה של ייבום לא דוחה לא תעשה של איסורי לאוין (מאורסת לכה"ג, גרושה לכהן רגיל, ממזרת ונתינה)

ניסיון תירוץ א'

מהפסוקים לומדים ש:

'וְצִוְתָהּ יְהוָה הַעֲרֹכָה' - יש מקרים שבהם יבמה חולצת ולא מתייבמת
 'וְאִם לֹא יִחַשְׁפוּ הַאֵשׁ' - משמע שרק מי שיכולה להתייבם יכולה לחלוץ

לכן:

הפסוק הראשון (שמאפשר חליצה) - הוא על איסורי לאוין (שבהם תופסים קידושין)
 הפסוק השני (שמונע חליצה) - הוא על איסורי כרת (שבהם לא תופסים קידושין)

למסקנה להלכה (בעקבות הברייתא): אם ייבם - ייבומו מועיל וצרתה פטורה

דחיה: ראינו בבריתא שפצוץ דכה שבדיעבד אם ייבם - יבומו ייבום!!!

ניסיון תירוץ ב'

איסור אלמנה הוא עשה (קדושים יהיו לאלוהים) ו'לא תעשה' (אלמנה...לא יקח)

דחיה: מה עם ממזרת ונתינה! (שעליהם לא נאמר והתקדשתם)

ניסיון תירוץ ג'

ר"ל: עשה דוחה לא תעשה רק כשאין ברירה (אבל כאן יש ברירה - יכול לחלוץ)

דחיה: ראינו בבריתא שפצוץ דכה שבדיעבד אם ייבם - יבומו ייבום!!!

להלכה ייבומו ייבום (ופוטר את צרתה) אבל אין דחיה מכאן לסברא של ר"ל כיוון שחליצה במקום ייבום אינה מצוה

תירוץ ד'

מצוות ייבום יש רק בבעילה הראשונה - חכמים חוששים שאם יבעל פעם ראשונה יבוא לבעול פעמים נוספות (שבהם אין מצוה)

המקור לאיסורי עריות מדרבנן (שניות)

1. 'התוצאות האף' - התורה מתייחסת רק לתועבות החמורות - אבל ישנן גם תועבות קלות שגם אותן יש לאסור
2. 'ואינן וחקר' - שלמה התקין איסורים נוספים שיחזיקו את איסורי התורה. (מבנה איסורי התורה איננו שלם ללא התוספת)
3. 'פראעהו אף תצבור בו' - יש לאסור איסורים נוספים כדי להרחיק את האדם מאיסורי התורה,
4. 'שמרתם את שמרתו' - יש עניין להוסיף איסורים משל עצמנו על איסורי התורה.

משפחתו האסורה עליו

דין תורה + תוספות הדרבנן (התוספות מודגשות)

דין תורה

שני דורות מעליו

שני דורות מעליו

אשת סביו, ספק - אחות סביו,
סבתו, ספק - אחות סבתו,
 ספק - אשת אחי סביו (רק מהאב),

(הכל מותר)

דור אחד מעליו

דור אחד מעליו

אשת אביו, אימו, אחות אביו,
אשת אחי אביו (גם מהאם), אחות אימו, אשת אחי אימו (גם מהאם),

אשת אביו, אימו, אחות אביו,
אשת אחי אביו (רק מהאב), אחות אימו,

דורו

דורו

אין תוספות של איסורי דרבנן

אשת אחיו, אחותו

דור אחד מתחתיו

דור אחד מתחתיו

אין תוספות של איסורי דרבנן

אשת בנו, בתו

שני דורות מתחתיו

שני דורות מתחתיו

אשת נכדו, נכדתו

נכדתו

הגזרות על שני דורות מעליו הינן גזירות מחשש לאיסורי התורה של דור אחד מעליו

האמוראים הסתפקו עד כמה יש להעתיק (כלומר: האם יש להעתיק גם את האיסור על האחות והגיסה)

הגמרא הסתפקה לגבי - אשת אחי אימו מהאם - ולבסוף פשטה לאיסור

לפי רב חכמים הוסיפו גם את הנשים הללו עד סוף כל הדורות:

3 דורות ומעלה - מעליו

אשת ה'סבא רבה' (וכן הלאה)
ה'סבתא רבה' (וכן הלאה)

3 דורות ומעלה - מתחתיו

אשת הנין (וכן הלאה)
הנינה (וכן הלאה)

3 האיסורים הראשונים הינם הגדלת איסור דרבנן - לכן הם מופיעים בדברי רב. איסור נינה אינו הגדלה של איסור דרבנן אלא של איסור תורה - (נכדה אסורה מהתורה) - ולכן הוא מוזכר בברייתא של ר' חייא

חריגים להוספה (חריג א' רק לפי זעירי, חריג ב' לפי כולם)

א. סבא רבה שלא נושא את שם המשפחה (אינו אב אבי אימו - באמצע היתה אימא) - אשתו מותרת
 ב. ניין שלא נושא את שם המשפחה (אינו בן בן בנו - כיוון שבאמצע היתה בת) - אשתו מותרת.

משפחת אשתו האסורה עליו

דין תורה (במשפחת אשתו לא הוסיפו חכמים איסורים (בדורות אלו))

שני דורות מעליה

סבתה

דור אחד מעליה

אימה

הדור שלה

אחותה (רק בחיי אשתו)

דור אחד מתחתיו

בתה

שני דורות מתחתיו

נכדתה

לפי ר' חייא חכמים הוסיפו גם את הנשים הללו בדור השלישי:

3 דורות ומעלה - מעליה: ה'סבתא רבה'

3 דורות ומעלה - מתחתיו: הנינה

הגמרא הסתפקה מה הדין לגבי הדור הרביעי ומעלה (האם גם הם אסורים או שהאיסור נעצר בדור השלישי)

מקרים שבהם איסורי משפחתו חמורים

אחיות, גיסות, נשות האב והסב, וכלות (נשות הבנים והנכדים):

במשפחתו - נאסרו,

במשפחת אשתו - לא נאסרו (חוץ מאחותה שנאסרה, אבל רק בחיי אשתו)

מקרים שבהם איסורי משפחת אשתו חמורים

סבתות:

במשפחתו - נאסרו **מדרבנן** (מהתורה הן מותרות)

במשפחת אשתו - נאסרו **מהתורה**

ביאורי מושגים

הסיבה להבדל שבין איסורי משפחתו לאיסורי משפחת אשתו:

מו"ר הרב ליכטנשטיין מסביר שבעוד שמשפחתו נאסרה עליו מדין קירבה (ולכן האחיות, הגיסות והכלות נאסרו) משפחת אשתו נאסרה עליו לא מדין קירבה אלא מדין אחר (ולכן האחיות הגיסות והכלות מותרות)

התורה קובעת שאסור לאדם לישא שתי אחיות בחייהן, אבל אחרי מיתת אשתו מותר לישא את אחותה. מכאן אנו רואים שאיסור שתי אחיות אינו איסור קירבה אלא איסור של נשיאת שתי נשים הקרובות זו לזו. (אם זה היה איסור קירבה הוא היה נוהג גם אחרי מות אשתו)

מאותה סיבה אסור לשאת אם ובתה וכן סבתא ונכדתה. לא בגלל שהסבתא קרובה לבעל אלא כיוון שאסור לישא שתי נשים הקרובות זו לזו. (לכן נוצר מצב אבסורדי לפיו מהתורה מותר לישא את הסבתא של עצמו, אבל אסור לישא את הסבתא של אשתו)

קירבה בגרים

איסורי עריות

איסורי תורה - אסורות עליהם (תקנה - כדי שלא יאמרו שכשהיו גויים נהגו קדושה גדולה יותר) איסור דרבנן (שניות) - מותרות להם,

הלכות עדות

אחים מהאב - מעידים זה לזה לכתחילה, אחים מן האם - מח' האם מעידים לכתחילה או רק בדיעבד,

הסיבה להבדל שבין תחום העדות לתחום עריות:

גר שהתגייר נחשב כאילו נולד ולכן מעיקר הדין אין לו קרובים כלל וכלל.

אלא שבעריות המסורות לכל חששו, ובעדות שמסורה רק לבי"ד לא חששו.

יבמות כב. (המשנה) עד כג. (המשנה)

ביאורי מושגים

כל מקום שהתורה נתנה עונש (למשל מי שמחלל שבת דינו מיתה) אין מענישים אותו אלא אם כן נאמרה לו גם אזהרה, שהבהירה שהפעולה שעליה מענישים אסורה (למשל אסור לחלל שבת).
 לגבי האזהרה נאמר הכלל ש'אין עונשים מן הדין'. אם לא נאמרה האזהרה במפורש - גם אם ניתן ללמוד אותה בק"ו אין מענישים עליה (אם כי למרות שאין מענישים הפעולה ודאי אסורה מהתורה).

משנה

ממזר:

נחשב אח (לעניין ייבום, היטמאות במתו, וירושה)
 נחשב בן (לעניין ייבום, היטמאות, ירושה ואיסור הכאה וקללת אביו)

בנם של יהודי וגוייה או יהודי ושפחה

לא נחשב אח (כיוון שאינו נחשב יהודי)
 לא נחשב בן (כיוון שאינו נחשב יהודי)

מניין שממזר נחשב בן (ופוטר מייבום):

'זבן אין לו' - חפש אם אין לו בן.

מניין שממזר נחשב אח (ומחייב בפרשת ייבום):

אם הוא נחשב בן לעניין פטור- הוא נחשב אח לעניין חיוב.

מניין שבן של יהודי ושפחה - לא נחשב יהודי

כולם: 'האישה וילדיה - תהיה לאבן' - הילדים הולכים לפי האישה. (הפסוק מדבר על שפחה כנענית שהולידה ילדים לעבד עברי)

מניין שבן של יהודי וגוייה - לא נחשב יהודי

ריב"י: **'בת אשת אביך'** - אחותך שאימה לא נחשבת אשת אביך (כיוון שהיא גוייה) - אינה נחשבת אחותך.
ר"ש (שדורש טעמא דקרא): **'כי יסור את בנה מאחרי'** - בן שנולד לבתך ולגוי קרוי יהודי (בגל), בן שנולד מגוייה ומבגל לא נקרא יהודי.

צריך פסוקים נפרדים לשפחה וגוייה כיוון ששפחה חמורה בכך ששייכת במצוות וגוייה חמורה בכך שיש לה ייחוס אבות

על מה עובר אדם שבא על אישה שהיא גם אחותו וגם בתה של אשת אביו:

חכמים(ר"ש): **שני** איסורים (גם אחותו וגם בת אשת אביו)
ריב"י: איסור אחד (משום אחותו)

אם היא אחותו אבל אימה לא נשואה לאביו:
 כולם מודים שחייב רק כרת אחד,
 אם איננה אחותו אפילו אם אימה נשואה לאביו:
 היא מותרת

טעמים של חכמים (שמחייבים פעמיים)

'בת אביך' - מכאן שאחותו אסורה,

'בת אשת אביו' - מכאן שבת אשת אביו אסורה באיסור נוסף

תגובת ריב"י:

מ'בת אשת אביך' לומדים שבתו של גוייה ויהודי - נחשבת גוייה ואינה נחשבת בתו של היהודי

טעמו של ריב"י (שלא מחייבים פעמיים)

'אחיותה' - מכאן שהיא אסורה רק משום אחותו.

תגובת חכמים:

מ'אחותך' לומדים שמי שהיא אחות גם מהאב וגם מהאם אסורה (לא לומדים ק"ו מאחות שהיא רק מהאב - שאין מזהירים מן הדין) מ'היא' לומדים לימוד לכל התורה ש'אין מזהירים מן הדין' (עיין ביאור מושגים)

תגובת ריב"י:

מכך שהמילים 'אחותך היא' נאמרו סמוך ל'בת אשת אביך' (ולא סמוך ל'בת אימך') לומדים את שני הדברים.

יבמות כג: (המשנה) עד כד. (המשנה)

ביאורי מושגים
 קידושין שנמסרו לביאה - תהליך יצירת הבית היהודי מורכב משני שלבים. שלב הקידושין (שהינו שלב טקסי ופורמלי, שלב זה נעשה כיום על ידי נתינת הטבעת) ושלב הנישואין (שהינו שלב מציאותי וקיומי ובו בני הזוג חיים ביחד, שלב זה נעשה כיום בחדר הייחוד) הגמרא במסכת קידושין דנה האם ניתן לבצע את השלב הראשון (קידושין) כשברור שלא ניתן לבצע את השלב השני (נישואין) מקרה זה נקרא 'קידושין שלא נמסרו לביאה'.
 דוגמא למקרה כזה הוא אדם שמקדש אחת משתי אחיות ואינו יודע את מי מהן קידש. הוא אינו יכול להתייחד ולישא אף אחת מהן (שמא היא אחות אשתו) - במקרה זה יש את השלב הראשון (הקידושין) אבל לא ניתן לבצע את השלב השני.
 אם המשנה שלנו היתה מדברת על מקרה כזה היינו יכולים לדייק שקידושין שלא נמסרו לביאה הינן קידושין. כדי להמנע מכך הגמרא מעמידה את המשנה במקרה שבו בזמן הקידושין היה ידוע מי היא האחות המקודשת.

המשנה

קידש אחת משתי אחיות (ואינו יודע מי)

אם הוא חי:
 נותן גט לשתייהן

אם הוא מת:

כשיש לו אח אחד: האח חולץ לשתייהן,

כשיש לו 2 אחים: אח אחד חולץ לאחת,

השני מייבם את השניה

(ואם שניהם ייבמו - אינם צריכים להוציא אותן)

דינים אלו תקפים גם אם יש אדם נוסף שקידש את האחות השניה, (בין אם לאדם הנוסף יש שני אחים ובין אם יש לו אח אחד)

לא ניתן לדייק מכאן על דין 'קידושין שנמסרו לביאה' (עין ביאור מושגים)
 שהרי ייתכן שמדובר כאן כשבזמן הקידושין ידעו מי היא האחות שקודשה (ורק אחר כך שכחו).

והחידוש בדברי המשנה הוא במקרה שמת ולו שני אחים (שצריך קודם לחלוץ ואחר כך לייבם)

מדוע אינם צריכים להוציא:
 כיוון שיש תרחיש שלפיו הם נהגו כהוגן (במקרה שבו האחות שקודשה יובמה ראשונה)

החידוש במקרה שבו לאחד מהמקדשים יש אח בודד ולשני יש צמד אחים:
 א. לא חוששים שאם אחד מצמד האחים ייבם - יבוא גם האח הבודד לייבם,
 ב. סדר הפעולות של צמד האחים - קודם אח אחד צריך לחלוץ, ורק אחר כך האח השני יכול לייבם.

החידוש במקרה שבו לשני המקדשים יש צמד אחים:
 לא חוששים שיוותרו על שלב החליצה, ויסתפקו בכך שאח אחד מכל צמד מייבם את אחת האחיות.

ציטוט מהמשנה

שני אנשים שקידשו שתי אחיות (ולא יודעים מי קידש מי)

מתו - ולכל אחד מהם יש צמד אחים:
 אח אחד מכל צמד האחים - חולץ לאחות אחת
 האח השני מכל צמד האחים - מייבם את האחות השניה (לא זאת שאחיו חלץ לה)

תני שילא:

גם אם אלו שמייבמים הם כהנים - מותר להם לייבם (למרות שייתכן שהם מייבמים חלוצה)

איסור חלוצה לכהן הוא רק מדרבנן - ולכן ספק חלוצה מותרת לו.

יבמות כד. (המשנה) עד כה. (המשנה)

ביאורי מושגים
 המגרש את אשתו משום נדר או שם רע לא יחזיר - חכמים חששו שאדם יגרש את אשתו משום נדר או שם רע ולאחר מכן היא תתחתן עם אדם אחר ואז יתברר שהשם הרע היה טעות או שהאישה התירה את נדרה. החשש הוא שכשהבעל הראשון יגלה זאת הוא יטען שהגירושים היו בטעות (אילו הוא היה יודע שהנדר יופר או שהשמועה לא נכונה הוא לא היה מגרשה) ואז הגט יתבטל ובניה מהבעל השני יהיו חלילה ממזרים (כיוון שהיא נשואה עדיין לראשון). לכן תיקנו חכמים שהוא לא יוכל להחזיר את אשתו בשום מצב גם אם יתברר שהנדר מופר ושהשמועה מוטעת. כך הוא לא יוכל לטעון שהגירושים היו בטעות.

המשנה

לאח הגדול יש זכות קדימה במצות הייבום (אבל, אם קדם אח קטן וייבם - מועיל)

מניין שגם קטן יכול לייבם (אפילו כשיש בכור):
 'כי ישבו אחים' - הוקשו האחים זה לזה.
 מניין שגדול קודם לקטן:
 אם בכור קודם - סברא שגם גדול קודם,
 מדוע כתבה התורה בכור:
 המייבם יורש מאביו שני חלקים את חלקו ואת חלק האח המת - אבל, כפי שהחלק הנוסף של בכור הינו רק בנכסים קיימים (ולא בנכסים עתידיים) כך גם המייבם יורש במקום המת רק בנכסים קיימים.

'הפכור אכר תלף' - יקום צ' se אחיו האת - ולא אחת se'
 'הפכור' - מכאן שהמצוה הראשונית מוטלת על האח הגדול,
 'אכר תלף' - מכאן שאילונית מופקעת מפרשת ייבום,
 'יקום צ' se' - המייבם קם לנחלה תחת האח המת (ג'ש: 'צ' se' - 'צ' se אחיהם יקראו פנחלתם' - הג"ש מפקיעה את פשט הכתובים לפיהם יש לקרוא לבן על שם האח המת)
 ולא אחת se' - אם האח המת היה סריס - אין פרשת ייבום (שמו של סריס נמחה בכל מקרה)

התנאים נחלקו האם גרים שהתגירו שלא לשם שמים נחשבים גרים בדיעבד (לפי כולם לכתחילה לא מקבלים אותם)
 המשנה (וכך נפסק להלכה) סוברת שבדיעבד הם גרים (ולכן גם אם היא התגירה בשבילו היא נחשבת גרה)

המשנה
 החשוד על גויה והתגירה או שפחה והשתחררה:
 - לא ישאנה ואם נשא לא יוציא,
 החשוד על אשת איש והתגרשה מבעלה:
 - לא ישאנה ואם נשא יוציא,
 מהו טיב החשד שבשלו הוא חייב להוציאה
 רבה ב"נ: אפילו שמועה שלא מוציאים על פיה,
 רבי (ורב א'): עדים או שמועה שעל פיה הוציאה מבעלה,
 רב ב': רק לפי עדים

הסתייגות (לפי רבי ורב א'):
 כשהאישה התחתנה עם מישהו אחר אחרי הגירושים מבעלה ולפני הנישואים לחשוד - לא מוציאים אותה מהחשוד.

אם יש להם ילדים - מוציאים רק על סמך עדים.

על סמך מה מוציאים אישה (ללא ילדים) מבעלה
 רב: רק על סמך עדים,
 רבי: על סמך שמועה או חשד,
 להלכה: על סמך עדים או שמועה שאינה פוסקת (לפחות יום וחצי)

הסתייגויות לגבי שמועה שאינה פוסקת:
 א. אם פסקה מחשש יראה - לא נחשב שפסקה,
 ב. אם יש להם אויבים - לא נחשבת שמועה

המשנה בגיטין קובעת ש:
 אדם שגירש אישה בגלל נדר או שם רע - אסור לו להחזירה (מדרבנן),
 הספק של רבה ב"ה:
 מה הדין אם בכל זאת התחתן עימה - האם חייב לגרשה?

רבה ב"ה ניסה לדייק ממשנתו שחייב להוציאה
 לשיטתו במשנה מדובר בדין דרבנן (מדובר בקול שלא מוציאים לפיו מבעלה ולכן זהו רק מדרבנן)
 ובכל זאת המשנה קובעת שאם עבר ונשא - יגרש
 הגמרא דחתה את הדיוק:
 במשנתו החשוד מתחתן עם האישה ובכך הוא מחזק את החשד,
 בספקו של רבה ב"ה הבעל מתחתן עימה ובכך הוא מחליש את החשד

יבמות כה. (המשנה) עד כו. (סוף הפרק)

ביאורי מושגים

עדות על בעל שמת - מהתורה אין דבר שבערוה פחות משניים (לעדות על מעמד אישי צריך שני עדים). לכן מהתורה יש צורך בשני עדים שיעידו על מות הבעל. אמנם חכמים שניסו לעזור לנשים עגונות שבעלן נעלם קבעו שלעניין זה מספיקה עדות של אדם אחד אפילו אם הוא פסול (ואפילו אם הוא לא ראה במפורש אלא שמע ממישהו אחר שראה את המוות) הסיבה לכך שמספיק עד אחד היא הקביעה 'אישה דייקא ומינסבא', דהיינו: אישה תבדוק היטב היטב שבעלה אכן מת ותוודא זאת בדרכים שונות ומשונות ורק לאחר מכן היא תנשא - כיוון שכך, סמכו חכמים על עד אחד בעדות זאת. (חכמים גם וידאו שהאישה אכן תדייק על ידי סנקציה שהטילו על מי שנישאה על סמך עדות זאת ולפתע בעלה הופיע - אישה זו אסורה על שני בעליה. החשש ממצב זה מביא את האישה לדיוק רב עוד יותר בבירורה השונים)

משנה

אנשים שהתירו אישה

הביא את גיטה מחו"ל - לא תנשא עימו,
העיד שבעלה מת - לא תנשא עימו,

העיד שהרג את בעלה

חכמים: נאמן - ומותרת לשוק
ר' יהודה: לא נאמן - ואסורה.

הביא את גיטה ממדינת הים - לא ישאנה כיוון שמותרת על פיו,
העיד שבעלה מת - לא ישאנה כיוון שאין כתב המחזק את דבריו

אבל:
הביא את גיטה בארץ - ישאנה כיוון שאינה מותרת על פיו (אלא על סמך הגט והחתימות) ויש כתב המחזק את דבריו.

מדוע חכמים מתירים

ר' מנשה: אדם קרוב אצל עצמו - ואין אדם משים עצמו רשע, ולכן לא מקשיבים לחלק המרשיע שבדבריו,
ר' יוסף: כיוון שחכמים התירו לעדות אישה אפילו פסול עדות מהתורה.

אבל:
לפי ר' מנשה עדות שפסולה מהתורה: פסולה לעדות אישה (וחכמים הקלו בעדות אישה רק בפסולים מדרבנן)
לפי ר' יוסף המרשיע את עצמו: פסול לעדות.

משנה

דיין שדן באישה

אסר אותה בנדר (כדיין יחיד) - לא תנשא עימו,
מיאנה או חלצה (שלושה דיינים) - תנשא עימו,

ואם נשא - לא יוציא (כך למדנו מהמשנה של 'הנושא גויה שהתגיירה' שמשום רינונים לא מוציאים)

כאן מדובר בשלושה דיינים אבל גם אם זה נעשה בשני דיינים לא חוששים (המשנה הדגישה שמדובר ב- 3 כדי לחדש שמיאון צריך 3)

משנה

נשים שאסורות משום חשד ורינון

א. כשהחשודים היו נשואים והתאלמנו - מותר להם להתחתן עם נשים אלו
ב. אם הנשים נישאו למישהו אחר - והתגרשו או התאלמנו - מותרות,
ג. מותרות לקרובי המשפחה של ה'חשוד' (אין אדם חוטא ולא לו)

כשהחשודים התגרשו:
כשיש חשש שהגירושים נבעו מרצונם לישא את הנשים הללו - הן אסורות עליהם, כשהגירושים נבעו מעניין אחר - הן מותרות.

במקרה הפוך (לישא את אחות האישה) חששו כיוון ש:
א. נשים יותר מצויות אצל קרובותיהן,
ב. נשים פחות קנאיות מגברים

יבמות כו. (המשנה) עד כז. (שד)

המשנה

שתי אחיות שנפלו לייבום - לפני שני אחים

במקרה רגיל

חולצות - ולא מתייבמות
 אם ייבמו: ת"ק, וב"ה (לפי ר"א): יוציאו,
 ב"ש (לפי ר"א): לא יוציאו

כשאחת האחיות קרובה לאחד האחים

האח הקרוב - מותר לייבם את האחיות השניה
 האח השני - אסור בשתי האחיות.

כשאחת האחיות אסורה על אח אחד באיסור לאו או באיסור דרבנן

הדין כמו במקרה רגיל (שתייהן חולצות ולא מתייבמות)

טעם האיסור

א. יש זיקה (כל אחת מהאחיות אסורה כיוון שהיא אחות זקוקתו)
 ב. שמא יבטל מצוות ייבום (אם אחיו ימות לפני שייבם את האחיות השניה)

נפקא מינה בין הטעמים - כשיש שלושה אחים

לטעם של זיקה - עדיין אסור,
 לטעם של ביטול ייבום - מותר (גם אם אח אחד ימות יש אח נוסף)

שלוש אחיות שנפלו לייבום - לפני שני אחים

אם סוברים שאין זיקה:

א. כל אחות צריכה חליצה אחת בלבד,
 ב. לא משנה מי חולץ

אם סוברים שיש זיקה:

שיטת שמואל (ב')

א. כל אחות צריכה חליצה אחת בלבד,
 ב. לא משנה מי חולץ

שיטת שמואל (א')

לראשונה: חולץ האח הראשון,
לשניה: חולץ האח השני,
לשלישית: חולץ איזה אח שירצה.

שיטת רב

לראשונה: חולץ האח הראשון,
לשניה: חולץ האח השני,
לשלישית: חולצים שני האחים.

הבסיס להבנת השיטות:

עבור שני האחים (שכל אחד מהם חלץ כבר לאחות אחת) - האחיות השלישית היא אחות חלוצתו - ולכן החליצה לה היא חליצה פסולה

טעמו של שמואל (ב')

חליצה פסולה:
 לא פוטרת צרות אבל פוטרת אחים

לכן:
 תמיד חליצת אח אחד פוטרת את האחרים

טעמו של שמואל (א')

חליצה פסולה:
 פוטרת אח שלא יכול לחלוץ טוב יותר (ואח שיכול לחלוץ טוב יותר אינה פוטרת)

לכן:
לאחות השניה - יחלוץ האח השני (כי חליצתו היא כשרה ואילו חליצת האח הראשון היא פסולה)
לאחות השלישית - יחלוץ מי שירצה לאחים האחרים (כיוון שעבור שניהם החליצה פסולה באותה מידה)

טעמו של רב

חליצה פסולה:
 לא פוטרת את האחים האחרים

לכן:
לאחות השניה - יחלוץ האח השני (כי חליצתו היא כשרה)

לאחות השלישית - יחלוצו שני האחים

יבמות כז. (ש) עד כח. (הנקודותיים, ש 14 מהסוף)

היחס בין הסוגיא שלנו לסוגיא הקודמת
 א. בדף הקודם דנו בהשפעת חליצה פסולה על האחים האחרים, כעת אנו בוחנים את השפעת החליצה הפסולה על הנשים האחרות.
 ב. יש זיקה - אין זיקה: לגבי האחים האחרים חליצה פסולה בעייתית רק אם מניחים שיש זיקה.
 אבל לגבי הנשים האחרות חליצה פסולה בעייתית גם אם נניח שאין זיקה.
 ג. שיטת שמואל: בדף הקודם ראינו שתי אפשרויות להבנת שיטת שמואל. הבנות אלו ממשיכות בסוגייתנו.
 הבנה אחת (שמואל ב' כאן ושמואל א' בדף הקודם) גרסה ש: חליצה פסולה פוטרת רק מי שפסול באותה מידה או יותר.
 הבנה שניה (שמואל א' כאן ושמואל ב' בדף הקודם) גרסה ש: חליצה פסולה פוטרת את האחים ולא פוטרת את הצרות.

חליצה פסולה
 שמואל (א'): לא פוטרת שום צרה,
 שמואל (ב'): פוטרת רק צרה שפסולה כמוה או יותר ממנה (אבל אם חליצתה פחות פסולה אינה נפטרת)

שיטות אלו הן המשך השיטות שהובאו בדף הקודם (למעט העובדה ששמואל א' כאן הינו המשכו של שמואל ב' שם ולהיפך)

יישום השיטות
המקרה הכללי

שלב א': שני אחים היו נשואים לשתי אחיות ולנשים נוספות (שהן הצרות של האחיות)
 שלב ב': שני האחים מתו והאחיות וצרותיהן נפלו לייבום לפני האח השלישי

מתי חליצה לא פוטרת את האישה הנוספת

לפי שמואל א' (הסובר שחליצה פסולה לעולם אינה פוטרת)

אם יש זיקה:
 בכל מקרה שהוא (כיוון שגם האחיות וגם הצרות אסורות על היבמים - ולכן בכל מקרה החליצה פסולה)
 אם אין זיקה:
 כשחלץ לאחות אחת - האחיות השניה וצרתה לא נפטרות זו בחליצתה של זו (כיוון שאז שתיהן אסורות על היבם מדין אחות חלוצה וצרתה)

לפי שמואל ב' (הסובר שחליצה פסולה פוטרת צרה שפסולה כמוה או יותר ממנה)

יש זיקה:
 חליצת האחיות (שאסורות ישירות על האחים) - לא פוטרת את הצרות (שאסורות בעקיפין על האחים - רק משום שהן צרות האחיות)
 אבל: חליצת הצרות (שאסורות בעקיפין על האחים - רק משום שהן צרות האחיות) - פוטרת את האחיות (שאסורות ישירות על האחים)

שמואל עצמו אמר שחליצת הצרות פוטרת את האחיות וחליצת האחיות לא פוטרת את הצרות
 לפי שמואל ב' אמירה זו מסתדרת בצורה פשוטה וישירה,
 לפי שמואל א' חייבים להניח ש: א. הוא התייחס להבנה ש'אין זיקה' (זאת בניגוד לשיטתו הכללית)
 ב. יש לדחוק את דבריו ולהעמידם בהסבר מאוד מסויים. (אם התחיל לחלוץ לאחת האחיות חייב לחלוץ גם לאחות השניה וגם לצרתה)

הגמרא ניסתה לדייק מברייתא ששיטת שמואל ב' היא הנכונה (הברייתא קבעה במפורש שחליצת אחיות לא פטרה צרות)
 אלא ש:
 ניתן להעמיד את הברייתא כשיטת ריב"נ (ששילב את שיטת ב"ש וב"ה וקבע שצרת ערוה צריכה חליצה ואסורה ביבום)

ר' אשי דייק זאת משיטת ר"ג שסבר שיש משמעות לגט שניתן אחרי מאמר וגם יש משמעות למאמר שניתן לאחר גט

שומרת יבם שניתן לה מאמר מול שומרת יבם שניתן לה גט
 מעמדם שקול (ולפי שמואל ב' חליצת כל אחת מהן פוטרת את חברתה)

טעמו של ר' יוחנן: אשה שאסור לייבמה בזמן נפילתה לייבום - נותר עליה איסור אשת אח לעולמים, תגובת רב: דין זה נכון רק על מי שאסור לייבמה מהתורה, כאן האיסור לייבמה הוא רק מדרבנן.

שתי אחיות שנפלו לייבום ולאחר מכן מתה אחת מהן
 כשהשניה (שנפלה לייבום) מתה: הראשונה - מותרת
 כשהראשונה (שנפלה לייבום) מתה: השניה - ר"י: אסורה, רב: מותרת,

כמובן שכל הקושיות על ר' יוחנן קשות כפליים על רב.

כיצד מסתדר ר' יוחנן עם המשנה שלנו

החלק הראשון:

הדין: כשאחות אחת נחלצה - האחות השניה עדיין אסורה
תגובת ר' יוחנן: 'איני יודע מי שנה את דין זה' (לשיטתו האחות שלא נחלצה, צריכה לחזור להיתרה הראשון)

הגמרא נסתה להעמיד את המשנה בהעמדות שונות כדי לתרץ את ר' יוחנן (הגמרא נסתה לטעון שהאיסור הוא רק לגבי האחות השניה שנפלה לייבום וכן שהאיסור הוא מדין צדדי של חשש) אולם כל נסיונות התירוף נכשלו

החלק השני:

הדין: א. גם כשאח אחד רשאי לייבם את אחת האחיות (כיוון שהאחות האחרת קרובה שלו) עדיין
 ב. האח השני אסור באחות שנשארה (והיא אינה חוזרת להיתרה הראשון)
תגובת ר' יוחנן: מדובר שהאחות שנשארה נפלה לייבום אחרי האחיות שיובמה כבר (וכיוון שלא היתה מותרת בזמן הנפילה - היא לא תהיה מותרת לעולם)

יבמות כח. (הנקודותיים, ש14 מהסוף)

המשנה חוזרת על דינים שנאמרו בפרק הקודם וגם במשנה עצמה

כדי לחדש ש:

א. הדין תקף גם במקרה בודד וגם במקרה כפול,

ב. לא מחשיבים איסור דרבנן כאיסור תורה כדי לקיים מצוות ייבום.

אם האחים ייבמו את האחיות (בניגוד להלכה)

ת"ק שבמשנה: יוציאו (לפי כולם),

ר"ש: ישאירו (לפי כולם),

אבא שאול: מח' (ב"ה מקילים)

ר"א במשנה: מח' (ב"ה מחמירים)

מדוע במקרי הקירבה של בנות או נכדות (6 מקרים סה"כ) צריכים להניח שהיא איסור

כיוון שצריך להגיע למצב שבו שתי האחיות הינן בנות של שני אחים:

אבל:

1. כיוון שלבנות הללו יש שני אבות שונים הן חייבות אימא משותפת כדי להיות אחיות.
2. לאימא שלהם אסור להתחתן עם שני אחים,

לכן:

כדי שהאימא תוליד משני אחים שתי בנות עליה לעשות זאת באיסור ח"ו ללא חתונה!!!

איזה קרובות יכולות להיות האחיות (כך שכל אחת תהיה קרובה לאח אחר)

ר"י: מתוך 15 הנשים הקרובות - רק 9 מהן יכולות להיות קרובות בהיתר

אב"י: מתוך 15 הנשים - היא לא יכולה להיות אשת אחיו שלא היה בעולמו

ר"ס: היא יכולה להיות כל אחת מ-15 הנשים הקרובות (בהתבסס על שיטת ר"ש שהתיר בחלק מהמקרים אשת אחיו שלא היה בעולמו)

אשת אחיו שלא היה בעולמו

אדם שנולד אחרי שאחיו מת.

מתי אשת המת אסורה על האדם שרק עכשיו נולד:

ת"ק: בכל תרחיש שהוא,

ר"ש: רק כשלא הספיקה להתייבם לפני שנולד

לפי ר"ש הברייתא של ר"ח תקפה גם באשת אחיו שלא היה בעולמו

המקרה:

1. שתי אחיות נשואות לשני אחים (אחים א' וב').
2. אח א' מת - ואח ג' ייבם את אשתו,
3. אח ב' מת - ואח ד' ייבם את אשתו
4. כעת שוב שתי האחיות נשואות לשני אחים (אחים ג' וד')

אלא שמסתבר ש:

1. אחרי שאח א' מת - ולפני שאח ג' ייבם את אשתו - נולד אח ה'
2. אחרי שאח ב' מת - ולפני שאח ד' ייבם את אשתו - נולד אח ו'

כעת לפי ר"ש אם אחים ג' וד' ימותו:

אשתו של אח ג' - אסורה רק על אח ה' (מדין אשת אחיו שלא היה בעולמו),
אשתו של אח ד' - אסורה רק על אח ו' (מדין אשת אחיו שלא היה בעולמו).

אשתו של אח ג'

לפי ת"ק: אסורה גם על אח ו'
- כיוון שאח ו' נולד אחרי שהיא נפלה לייבום

לפי ר"ש: מותרת לאח ו'
- כיוון שהיא הספיקה להתייבם לפני שאח ו' נולד.

משנה

שתי אחיות שנפלו לייבום לפני אח אחד

במקרה רגיל

ת"ק: חולצות - ולא מתייבמות
 ר"ש: מופקעות לחלוטין מייבום (אפילו אינן חולצות)

כשאחת האחיות קרובה אליו (באיסור ערוה)

מותר לייבם את האחיות השניה

כשאחת האחיות אסורה עליו באיסור לאו או באיסור דרבנן

חולצות - ולא מתייבמות

דין זה שהוזכר כבר במשנה הקודמת נשנה כאן: משום שיטת ר"ש

דין זה שהוזכר כבר במשנה הקודמת נשנה כאן: לחדש שר"ש מודה במקרה זה ולא גוזר שיבואו להתיר גם סתם שתי אחיות

גם ר"ש (שבמקרה רגיל פוטר את האחיות מחליצה) מודה שכאן חולצות כדי שיזכרו שכשאחת האחיות קרובה איסור ערוה השניה מותרת בייבום.

טעמו של ר"ש

ואישה אף אחותה אף תיקח לצדדי - אם האחיות הן צרות זו לזו (כיוון שנפלו לייבום לפני אותו יבם) - הן מופקעות לגמרי מייבום

יבמות כט. (המשנה) עד כט: (סוף העמוד)

ביאורי מושגים

אירוסין (שנקראים גם קידושין) ונישואין - כפי שהזכרנו רבות האירוסין הן השלב המשפטי - טכסי (למשל נתינת טבעת) ביצירת הבית היהודי. והנישואין הן השלב הקיומי מציאותי (למשל חדר ייחוד). השלב של האירוסין הופך את בני הזוג לקשורים בקשר של ברית אבל לא בקשר מציאותי. לכן לגבי נושאים קיומיים הם לא נחשבים בני זוג עדיין (היטמאות לאישה - תלויה בהגדרת האישה כשאר בשרו, כך גם ירושה ובלעדיות על הפרת נדרים).

מעמד ייבום - ייבום הוא רק שלב הנישואין, הייבום מבוסס על כך שהקשר המשפטי-טכסי כבר קיים. הגמרא מתחבטת מה קורה אם האדם עשה מאמר (שהוא למעשה אירוסין) ומה מעמד היבמה במקרה זה (לפי ב"ש הסוברים שמאמר עקרונית מועיל)

המשנה

המקרה

שלב א': אדם עשה מאמר ביבמתו,

שלב ב': אחותה של יבמתו (שבה עשה מאמר) - נפלה גם היא לפניו לייבום.

הדין

ב"ה: היבמה הראשונה לא נחשבת כ'אשתו' - ולכן שתיהן אסורות עליו (מדין שתי אחיות שנפלו לפני יבם לייבום)

ב"ש: היבמה הראשונה נחשבת כ'אשתו' - ולכן היבמה החדשה הינה אחות אשתו ומופקעת מייבום.

תוקפו של מאמר לפי ב"ש

ר' אמי ב"א: קניין גמור (יוצאת בגט) - היא אשתו לכל דבר ועניין,

ר"א (א'): קניין חלקי (יוצאת בחליצה) - מועיל להחשיב את אחותה כאחות אשתו (ולפטור את אחותה לגמרי)

ר"א (ב'): קניין חלקי חלקי (יוצאת בחליצה) - מועיל לדחות את אחותה מעליו (אבל היא עדיין חייבת חליצה)

הגמרא מסתפקת האם לפי שיטה זו היא נחשבת אשתו לעניין הפרת נדרים

הערות

א. שיטת ר' אלעזר (ב') נדחתה מהמשנה שלנו - המשנה קבעה במפורש שאחותה פטורה לחלוטין (ולא צריכה אפילו חליצה)

ב. העובדה ש:

שני אחים לא יכולים לעשות מאמר בשתי אחיות שנפלו לפנייהם לייבום (וכך כל מאמר ידחה את אחת האחיות) - לא מלמדת אותנו שמאמר אינו קונה קניין גמור -

ייתכן ש: מאמר קונה קניין גמור רק במקרה נורמלי של היתר (וכאן מדובר כשהאחיות נמצאות במצב של איסור)

ספקו של רבה לגבי מאמר

אפשרות א': מאמר מפקיע את תהליך הייבום (ולכן צריך בו גם חופה - נישואין)

אפשרות ב': מאמר מתווסף לתהליך הייבום (ולכן כמו בייבום אין צריך חופה - נישואין)

מצאנו דעה שישבם שעשה מאמר מפר נדרים.

לא ניתן להוכיח משם שלא צריך חופה כיוון ש:

אולי היבם לא מפר לבד (כמו זוג נשוי) אלא רק בשותפות עם האב (כמו זוג מאורס)

המשנה בנדריים

הפרת נדרים לשומרת יבם

ר' יהושע: יכול להפר רק כשיש יבם אחד,
ר' עקיבא: לא יכול להפר אף פעם (גם כשיש יבם אחד)
ר' אליעזר: יכול להפר תמיד (גם כשיש שני יבמים)

טעמים של החכמים

ר' יהושע: ליבם אחד יש זיקה, לשנים אין זיקה.
ר' עקיבא: אף פעם אין זיקה
ר' אליעזר: אפשרות א': מדובר כשאחד היבמים עשה בה מאמר (ואז אם מאמר עושה נישואין מפר לבד ואם עושה אירוסין מפר בשותפות)
אפשרות ב': מדובר כשחייבו את אחד היבמים לזון אותה (ואז הוא מפר את נדריה כיוון שמן הסתם היא נודרת על סמך דעתו)

הערות על אפשרות ב'

א. כשהיבם לא מסכים לייבם או לחלוץ חכמים מחייבים אותו לזון אותה
 ב. אפשרות ב' הוצעה כיוון שיש דעה שגם לפי ב"ש מאמר לא קונה לגמרי (ואז אפשרות א לא מועילה)